Масса а мехкий пролетареш, вӀашагӀкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувла 1923 шера денз • ЕРА, 13 ноябрь, 1975 шу. • № 136 (5207). • Мах 2 кеп.

КПСС XXV СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

СЪЕЗДА СИЙНА

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра тӀатеӀӀа къахьегарах продукци маьхала яккхара пхе шера план ханал хьалха — 29 октябре кхоачашъяьй Малгобекски района промышленноста къахьегамхоша.

Диъ шереи итт беттеи 329606 эзар сома маьха промышленни продукци маьхала яьккхай, цу юкъе 5602 эзар сома маьха яр планал совгӀа а йоаккхаш. Планал совгӀа 85,4 эзар тонн мехкдаьтта, 87 миллион кубически метр газ яьккхай, арахийцад 44809 тонн бензин, 1150 эзар шуша минеральни хий.

Района промышленни предприятешта юкъе кхы а шерагӀа яьржай съезда хьалхара социалистически яхь. Кердача къахьегама толамашца КПСС XXV съезда накъабаха дага ба Малгобекски района къахьегамхой.

П. КАЩЕЕВ,
КПСС Малгобекски горкома хьалхара секретарь.

СИЙЛЕ ХИЙЛА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ

Нохч - ГӀалгӀай АССР Министрий Совети облсовпрофи 1975 шера кхоалагӀча квартале социалистически яхье яьннача промышленни предприятеша, гӀишлошъеча организацеша, транспорта, юрта боахама даьхача къахьегама толамий итогашка а хьежа РЕСПУБЛИКАНСКИ СИЙЛЕН ДОСКА ТӀА ЙИХЬАЙ 1975 шера кхоалагӀча квартала плани тӀанийца социалистически декхараши кхоачашдеча эггара дикагӀа производственни хьокхамаш даьха йола предприятеши организацеши:

СССР 50 шера цӀерагӀара Грозненски химически комбинат;

Н. А. Анисимова цӀерагӀара Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод;

«Грозгипронефтехим» институт;

«Сунжанефть» мехкдаьттеи гази йоаха управлени;

«Грознефтегеофизика» трест;

Карабулакски химреагентий завод;

Горячеводски бурув тохара балхий управлени;

Карабулакски бурув тохара балхий управлени;

«Грознефть» объединене трубно - инструментальни база;

Къилбаседа - Кавказа магистральни нефтепроводий управлени;

«Кавказтрансгаза» лаьрхӀа дӀа а ухийташ газ лоаттаю Къилбаседа - Кавказа производственни объединени;

Нохч - ГӀалгӀай гӀишлошъеча управлене № 7 йола гӀишлой-монтажни управлени;

Ленина орден лелаеча № 7 йолча специализировании треста Грозненски монтажни управлени;

«Союзпромэкскавация» яха Грозненски специализировании управлени;

Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъеча управлене специализировании гӀишлошъю управлени;

«Союзавтоматстром» Грозненски опытно - экспериментальни завод;

«Электроприбор» завод;

«Нефтегазпромавтомат и к а» СПКБ опытни завод;

Гудермесски «Мединструмент» завод;

Грозненски объединенни ТЭЦ;

«Грозэнергоремонт» яха ремонтно-наладочни предприяти;

Грозненски вагонни депо;

Гудермесски машиннаькъа дистанци;

Грозненски маькх ю комбинат;

«Росмясомолстрой» треста Грозненски юкъара гӀишлошъю дӀа-юха лела механизировании колонна;

«Чеченингушвино» объединене ПМК;

«Новосельский» совхоз;

Грозненски № 5 йола пассажирски автотранспортни предприяти;

Червленски наькъий-ремонтни гӀишлошъю управлени;

Грозненски производственни швейни объединени;

Къорачар Ерригсоюзни общества Грозненски дешарапроизводственни предприяти;

Нохч - ГӀалгӀай АССР-а жилищно - коммунальни боахама министерства ремонтно - гӀишлошъеча треста наькъаш дехкеи тӀаьш техкеи управлени;

Ачхой - Мартановски райпромкомбинат;

«Чечингремстройбыт» ремонтно - гӀишлошъю управлени;

Грозненски междугородни телефонни станци;

Грозненски универмаг;

Червленски ялат дӀанийду пункт;

«Чечингушводстрой» гӀишлошъю управлени;

Ведениски лесхоз;

«Сельхозтехника» Шалински МРО;

Мичурина цӀерагӀара совхоз;

«Лермонтовский» совхоз.

ЭЗАРАШ ТОННАШ МЕХКДАЬТТА

Сийлен гӀулакхаща деза Сийлахь - боккхача Октябра 58 шу дизара цӀей «Сунжанефть» НГДУ № 1 йолча районни инженерно -технологически служба коллективо: пятилетка тӀеххьарча шера итт бетта мехкдаьтта даккхара план 100,9 процент кхоачашъяьй, планал совгӀа 33400 тонн мехкдаьтта, 15 миллион 900 эзар кубически метр газ яьккхай. ИйслагӀа пятилетка йолаелча гӀоне 26101 киловатт-сахьат электроэнерги кхояьй.

Карабулак - Ачалкхе, Серноводск яхача моттигашка мехкдаьтта доаха дукха ха йолга теркаме лаьцача кхетадулургда мехкдаьттахошта из толам баккха мел хала хиннад. ХӀанз ерригача коллектива низ Карабулак - Ачалкхе яхача моттигерча газови «кийнен» мехкдаьттанеи эксплуатаци яра тӀаберзабаь ба И» соахка дӀайолаяь Ӏилман эксперимент толамца чакхъяккхаро 20 эзар тонн совгӀа мехкдаьтта лургда.

Цул совгӀа, служба коллективо духхьал укх шера 210 геолого - технически, профилактически мероприята чакхъяккхарах скважинех пайда эцара коэффициент 0,957 дӀакхачийтай, кхы тӀа з 109250 тонн мехкдаьтта, 52 миллион 846 эзар кубически метр газ яккхийтай. № 176, 42 йолча скважинашкара цхьан хаинеи къаьст - къаьстан эксплуатаци, ярах 50000 тонн мехкдаьттеи 18 миллион кубически метр газа елар. Цу гӀулакха керттердар да керда скважина яккха езаш ца хилар. Скважинашта селективни кислотни обработкаш яро, лаьттан кӀалхара а тӀерча а оборудованена профилактика яро шера хӀара скважинера 200 тонн мехкдаьтта 60 эзар кубически метр газ яккха вӀаштӀехьдоалийт. Цу тайпара обработка йир укх шера нийс скважинана.

Укх шера октябрь беття Серноводскера ерригa газ заводе дӀаяхийтар. Хьалха факелашка йоагаеш хиннача цу газо дийпахьен буси кхы а 6000 кубически метр газ яларах тӀанийца социалистически декхараш а план а тӀехкхоачашъе вӀаштӀехьдалийтар служба мехкдаьттахошка.

Тха № 1. йолча районни инженерно - технологически служба коллектива дикагӀболча наьха хьинарах хьахиина толамаш да уж. Царех ва № 72 йолча групповой установка воккхагӀвола оператор А. Е. Могильный, мехкдаьттеи гази даккхара оператор В. И. Немова, сварщик И. С. Адамович иштта кхыбараш я.

Доккхий декхараш латт тха коллектива хьалхашка: ер шу чакхдалале 58000 эзар тонн мехкдаьтта даккха, 25 миллиони 200 эзари кубически метр газ яккха. Коллектив дог тийша я цу декхарех ше толамца лоархӀаргхиларах.

М. ХОЛОПОВ,
«Сунжанефть» НГДУ № 1 йолча РИТС-а начальник.

Хьувкъама лард йолл

Дерригa низаш оарцагӀдаьхад Надтеречни района «Знаменский» совхозе гурахьа махулла дукхагӀа комсаш йоӀаш, шелал хьатӀаяле уж лаьттана кӀал йохкара.

ХӀанзле лаьттана кӀал яхай 400 совгӀа гектара тӀара яӀа комсаш. Из районе лакхагӀа бола хьокхам ба. Белгалдаккха деза, дӀадахача шерашка санна доашаш укх шера комсаш лаьттагӀа йохкара деррига балхаш механизированна делга. Комсаш дӀакъовлача къахьегама овсарле лакха а йолаш доккхий хьокхамаш доах трактористаша коммунисташа Киримов Чучас, Мадаев Ризвана, Умиев Ӏарбе, Визиров Байзара, кхыбараша.

Шоашта карагӀдувла дика гӀулакхаш хьатӀахулача XXV партсъезда хетаду совхоза къахьегамхоша.

Т. АРЧАКОВ.

ЗЯБЬ ОАХАШ Я

ИттлагӀча пятилетка хьалхарча шера бӀаьсти ялат дӀадувргдолаш зяба 168 эзар гектар аха езаш ба республика юрта механизатораш. Укх шера 10-гӀа ноябрь тӀакхозчаш аьхар 121 эзар гектар я, планагӀа — 72 процент.

Соахка хинначунца нийсдича зябь укх шера сихагӀа оах.

Зябь ахара план массарел хьалха кхоачашъяьй Надтеречни районо. Зябь оахилга сихдаьд Урус - Мартановски, Шалински, Сунженски, Советски районашка. Из болх тӀехьа тетт Назрановски, Ножай - Юртовски, Грозненски районашка.

Агрегаташ кхоачамболаш яле зябь оахилга сиха чакхдаккха аьттув болаш да хӀанзара Ӏалама хьалаш.

Дог гӀоздаьнна ба Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза хьайбаш леладераш. Паччахьалкхенга шура йохкара ийслагӀча пятилетка план диъ шереи ихе беттеи 103 процент кхоачашъяьй цар. Доккха дакъа лаьцар шура яккхара пятилетка план ханал хьалха кхоачашъяьача ферма дикагӀболча доаркаша: хӀанз социалистически яхье хьалха йолча Кадырова Эмас, Абубакарова Хедас, Хачукаева Зайнапа, кхычар.

Къахьегамхой болх вӀаштӀехьбоаккхаш, коллектива барт чӀоагӀбеш дукха болх бу ферма бригадира Юшаев ИсмаӀала. Вурийтта шу да из совхозе болх беш вола, хӀаьта фермана кулгалду пхелагӀа шу да.

Дукхача хана деиз хьалхашка латта декхараш дика кхоачашдеш къахьегарах «Знак Почета» яха орден еннай цунна. Из ва «ИйслагӀча пятилетка ударник» яха цӀи лелаер, райсовета депутат. ИсмаӀала кулгалдеча ферма коллектива еннай КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома, Министрий Совета, облсовпрофа Сийлен грамота.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) «Гойтинский» совхоза шурий - товарни ферма бригадир Юшаев ИсмаӀал, доаркаш Абубакарова Хедеи Хачукаева Зайнапи.

Х. МАГОМЕТОВА текст
И. ПЛИЕВА сурт.

ӀА ДОАККХИЛГА МИШТА ДӀАДОЛАДАЬД

УЧЕТ А ЯЦ, ХӀАЬТА ШУРА А ЯЦ

Дувца хабар дац укх шера хьайбашка Ӏа доаккхийтилга хала хургхиларах. Кхоачамболлаш Ӏалашдаьлаа доакъар, пудухьа хьожа а деш дӀаахийта деза из. Доакъара хӀара килограмм ца йовш хьаьшка дӀакхача еза. Хьайбаша дикагӀа дуаргдолаш гӀожа доакъар кийчделга Ӏалашде деза. Цу дерригнена йоакхо е декхарийла ба зоотехнически служба болхлой. Цхьабакъда «Грозненский» совхоза фермашка цу гӀулакха оарцагӀдовла дезаш да. Цу боахама цхьан отделене болх беш яц доакъар кийчду цех. Ча кийчду цех хьалъаь яьннай цхьоалагӀча отделене, цхьабакъда из болх бе йолаялар хургдола хӀама да. Кальцинировании ееча цеха юхе доакъар оата цех хьалъеш латт. Бакъда укхаза де дезараш хӀанз а дукха да. Тхов ӀотӀабиллабац, оборудовани дӀаоттаяь яле а электрически сетах дӀахеттаяц. Касталашха цех болх бе йолалой тамаш йолаш да.

Кхы а воча хьал тӀа я шоллагӀча отделене МТФ. ХӀанз хьалъе мара йолаьяц цига доакъар кийчду цех. Совхоза керттерча инженера нов. Сомарбаевеи прораба нов. Кушевеи дош-м деннадар хьайбаш чусоцадеча хана цех болх беш хулийтаргья аьнна. Хьайбаш чусовцадаьл. Цехаш болх беш яц. ХӀаьта дош?...

— «Миштa дӀаухийт фермашка силоси чаи?» — цхьоалагӀча отделене доаркашка Осабаева Курбикатеи Челиан Лидияйтеи хетт оахь.

— Лафета тӀа а детте хьадахь тхона доакъар, рационагӀа хӀара бежана 7 килограмм чаи 23 килограмм силоси йоагӀача хетаргахьа дӀадул доакъар. Доаркаша сэна кулг ца яздеш дӀадехк доакъар къонача хьайбашта ӀунаI деча скотникаша Абдулхаджиев Сайд - Амина, Макалов Бастус. Иштта хӀара группана малагӀа доакъар мел хьахийцад хац хьайбаш леладерашта.

Фермера тараз долча долх тхо. Тараз озаш волча нов. Алиева тхога хьахьокх хӀара бригада дӀанийца доакъар дӀаяздаь журнали накладнойши. Гучадаьлар балха ди чакхдаьлча мара цар тӀа бригадира кулг ца йзделга. Цул совгӀа дукхагӀйолча моттигашка механизатора кулг доацаш нийслу.

Цу дерригача гӀулакхаша торо хулийт доакъар юстара дӀаахара. ХӀаьта цо ший аргӀана хьайбай продуктивность лохъяра наькъаш хьахулийт. ХӀара кхоабача ӀаттагӀара йоаккха шура кхоъ килограмм мара яц. Къоначa хьайбашта дулх тӀакхетийтара меттел тӀерадувл, иштта ий. Абдулхаджиевеи Макаловеи группашка а дулх тӀакхетац.

Шоай болх лерттӀа кхоачашбац отделене воккхагӀволча ветеринарии лоро нов. Кулевеи ветеринарии техника нов. Андреевеи. Ферме, башка чуводача дезбарьераш яц. Шура лелаю пхьегӀаш цӀена леларяра, ферме цӀено лелае езаш хилара доаркашка беседаш яц. Шура йоаккхача ведарашка юкйенса миста шура я, хьаьшка ца дуаш юхелиса доакъар улл. Цу дерригне а инфекционни лазар доаржаде торонаш хьахулийт.

Цу цхьоалагӀча отделене мел нийсденна кхоачамбоацараш за шоллагӀча отделене фермашка а.

ХьайбаштаI дӀадула ча хетаргахьа хьайилу скотникаша. Иштта масала, скотника Абдурзаков Астулана 20 Ӏатта хӀаранена 7 килограмм лоархӀаш 140 килограмм ча доагӀар — 9 тюк, хӀаьта хьденнар шоза кӀезигагӀа дар. Иштта, тхо хьожаш хиннача дийнахьа доакъар эшадаь делар скотника Сомарбиев Хьамида, Сугаипов Зайндина. БоагтӀача боарамагӀа доакъар дӀа ца луш, тасса дитар из гӀулакх МТФ бригадира Саламов Хасмохьмада. Тараза тӀа озаш доакъар дӀателилга вӀаштӀехьдалац укхаза. ХӀаьта фуражира нов. Дадуева шийна товчча тайпара дӀател доакъар.

Хьайбашка дӀакхачац деррига доакъар. Из бахьан долаш хьокхамаш а лоха да. ХӀара кхоабача Ӏаттагара йоаккха шура 2,5 килограмм мара яц. ЦхьоалагӀча отделенерча фермашкарчул а БӀехагӀа я укхаза. БӀеха, цӀеи ца деш латт доахан, Ӏаьсий гӀийла да. Уж чулаттача кӀара техаш.

Къахьегама законодательства бокъонаш цӀенхаштта телхаю «Калаусерча» МТФ. К. С. Пасталаке 90 Ӏаса ладу, цул совгӀа профилактоpе латтача 20 Ӏаса Ӏунал де дезаш я из. Уж доагӀачул шозза дукхагӀа да. ХӀаьта дӀалуш дола алапи беча балхага хьежжа дац. Гаргарча хана из гӀулакх цхьан кога тӀа даккха декхарийла ба бригадир Б. Межидови отделене зоотехник Н. Закраилови.

Массайолча отделенешка барда бац. Цхьа кӀира ла шоллагӀча отделене барда ца бахьа. Инженерни служба яхачох барда хьавза машинаш кхоачамболаш ца хиларах да из. Из хьатӀаувзилга хӀанзалца вӀаштӀехь ца даькхача фермай кулгалхой бехке ба цу гӀулакха.

Бригадираш С. Басханоа, А. - Х. Манаев, В. Батаев, Х. - М. Саламов, Б. Дударов Б. Межидов, отделенеи зоотехникаши ветеринарии лораши, совхоза керттера зоотехник Х. Исмаилови керттера ветеринарии лор В. Ивановн декхарийла ба лоачача хана уж кхоачамбоацараш - дӀадаха а шера план кхоачашъяра доаркаши скотникаши оарцагӀбаха а.

Д. РУДСКИЙ.

ФРГ ФЕДЕРАЛЬНИ ПРЕЗИДЕНТ В. ШЕЕЛЬ МОСКВЕ КХАЧАР

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо вехарагӀа официальни визит а йолаш 10 ноябре ший сесагаца Советски Союзе венав Германе Федеративни Республика федеральни президент Вальтер Шеель.

ФРГ-еи Советски Союзеи паччахьалкхений байракхашца егача аэродроме ФРГ президента накъабаьхкабар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный, СССР кхьича мехкашцарча гӀулакхий министр А. А. Громыко, кхыбола официальни нах.

Аэродроме ФРГ президента моаршал хетташ бар столицерча къахьегамхой викалаш.

Везача хьашаца цхьана Москве баьхкаб кхыча мехкашцарча гӀулакхий федеральни министр Г.-Д. Геншер, кхыбола официальни нах.

Самолеташ Ӏойоссача майдан тӀа Герзашцарча Низий кхаь тайпан — гӀашлой, летчикий, морякий — сийлен ха оттадир. Хан начальника рапорт делар ФРГ президентага. Германе Федеративни Республикаи Советски Союзеи паччахьалкхений гимнаш лекхар.

Н. В. Подгорныйи В. Шеели сийлен хан юхе гӀолла чакхбаьлар.

Мотоциклистий сийлен эскорт улув а йолаш Н. В. Подгорныйи В. Шеели, А. А. Громыко, а Г. - Д. Геншер а автомашинаш тӀа а хаьшз Кремлерча хьаьший резиденце дӀабахар. Уж дӀаболхача наькъа тӀара улицаши майдаши шин мехка паччахьалкхений байракхашца а СССР-ои ФРГ-еси цхьана леладу гӀулакхаш машареи дунен халкъашта юкъерча кхерамзлени духьа дегӀаккхувлареи чӀоагӀдареи сийна хьалдийттача транспаранташца а ега яр.

(ТАСС)

Л. И. Брежнева В. Шеель тӀаэцар

11 ноябре КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева Кремле тӀанийцар официальни визитаца вена Советски Союзе вола Германе Федеративни Республика федеральни президент В. Шеель. Цар дӀа - юха къамаьлаш деча дакъа лаьцар КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гӀулакхий министра А. А. Громыкос, ФРГ федеральни канцлера заместителa, кхыча мехкашцарча гӀулакхий министра Г. - Д. Геншера.

Шоашта хетараш дувцаш уж дӀа-юха дагабуулача хана хьехадир СССР-аи ФРГ-енеи юкъерча шин оагӀорахьарча юкъмоттига хьалах дола дешаш а хӀаьта иштта уж дӀахо дегӀадоаладара перспективаш а. Цу хана хьахкайкадир шинна а паччахьалкхенна юкъерча юкъмоттиге дикача оагӀорахьа хинна хувцамаш чӀоагӀдара баьча балха шоаш раьза хилар, цӀаькха а бакъдир СССР-аи ФРГ-енеи юкъе цхьана леладу гӀулакхаш дийнача, беркатеча чулоацамца дӀахо а хьалдиза, кердача, корта болаш долча хӀамашца уж дӀаьхий де лаьрхӀа шоаш хилар.

Шинна а оагӀоно хьакхайкадир, СССР-аи ФРГ-енеи юкъера юкъмоттиг леррагӀа кӀоаргъяри дегӀайоаладяри, 1970 шера 12 августерча Московски договора ларда тӀа яда принципаш теркал а еш, европейски континенте машари кхерамзлеи чӀоагӀъяра массазара фактор а хинна дӀаотта дезаш хиларах шоаш цхьатарра дог тийша хилар.

Дунен халкъашта юкъера проблемаш ювцача хана шинна а оагӀоно белгалдаькхар, кхоажам кӀаьдбара, паччахьалкхенаша машаре йаши гӀойле йолча тайпара цхьана леладу гӀулакхаш доаржадара тӀайнарза уйла кхы тӀа а чӀоагӀлуш дегӀаухаши хилар. Европерча кхерамзлени цхьана гӀулакхаш леладареи дешашта йола Совещани толаме чакхъяларо аьттув бола хьалаш хулийт цу наькъа тӀа дӀахора прогресс вӀаштӀехьъяккхара.

Корта болаш долча хьалашка, доттагӀал тӀехь хилар къамаьлаш.

Къамаьлаш деча хана цига бар: советски оагӀонгахьара— КПСС ЦК Генеральни секретара помощник А. И. Блатов, ФРГ-ера СССР посол В. М. Фалин; ФРГ оагӀонгахьара— федеральни президента ведомства кулгалхо, статс - секретарь П. Франк, СССР-ера ФРГ посол У. Зам.

ГАРГАРЧА МАЛХБОАЛЕН ХЬАЛ ДУВЦА ЖЕНЕВСКИ КОНФЕРЕНЦИ ГУЛЪЯРА ТӀЕХЬА Я СОВЕТСКИ СОЮЗ

Гаргарча Малхбоален хьал дувцача Женевски конференце болх юха дӀаболабарах долча деша США правительствага даь укх тайпара чулоацам бола Советски правительства кхайкарал 9 ноябре США паччахьалкхен секретарага Г. Киссинджерага дӀаденнад США-рча СССР посола А. Ф. Добрынина:

«США правительствага укх тайпара къамаьл дӀаданза дарздоацаш лоархӀ Советски Союза правительства.

Гаргарча Малхбоаленера дов къоастадара гӀулакх хӀанз а дертӀадоацаш латташ хилар Советски Союзо саготдеш да. Цу дови керттера бахьанаш хӀанз а дӀадаьхадац. Израило хьалхагӀа а санна ший кара лоаттаду дӀалийца Ӏарбий лаьтташ. Палестина Ӏарбий халкъа законни бокъонаш теркальяц. Из бахьан долаш цу районера хьал кхераме кхохкадена латт.

Опыто хьахьокх, цхьадолча даькъеи цу тӀа а сепаратни ларда тӀеи чакхдоахача гӀулакхаша Гаргарча Малхбоаленера проблема къоастаярга ца вугаш хилар. Вешта из къоастадарга цо вига йиш а яц. хӀана аьлча цу тайпарча хьалашка юстара дус гӀулакх политически къоастадара керттера, юкъмоттигера дешаш. Уж дешаш да — 1967 шера дӀалийцача ерригача Ӏарбий территорешкара израильски бӀу цӀенбаь Ӏоьаребаккхари Палестина Ӏарбий халкъа законни бокъонаш, ший паччахьалкхе хьаяра йола цун бокъо а тӀехьа, кхоачашъяри. Уж дешаш къоастадича мара вӀаштӀехьа даргдац Гаргарча Малхбоалече белггала чӀоагӀа машар оттабе а цу районера ерригa паччахьалкхенаш, Израиль а тӀехьа, кхерам тӀабоацаш яхаран дегӀаахаран тешшаме хьалаш Ӏалашде а.

Советски Союза хьалхагӀа а хийттад, хӀанз а хет, Гаргарча Малхбоален проблема бокъонца къоастаярга бола алхха нийса никъ дешаца юкъарчал доацаш хьашт долаш йолча ерригача оагӀоша цхьана, юкъа къахьегара никъ ба аьнна. Дика хови да, дунен халкъашта юкъера механизм — СССР-и США-и сопредседателаш а йолаш Гаргарча Малхбоален деша йола Женевски машара конференци ший хана духхьал цу гӀулакха лаьрхӀа вӀашагӀъелла хиннилга. Цхьабахьда укх йаьххача хана хӀама ца деш я из механизм.

Советски Союз массаза а хиннай, хӀанз а я Гаргарча Малхбоалене чӀоагӀа, нийсхо йола машар оттабара, Гаргарча Малхбоаленера дов къоастадеча бокъонца йола прогресс хилийтара тӀехьа. Цу гӀулакха ма-эшшара хургдар Женевски машара конференце болх ший массе оагӀорахьара юхаметтаоттаборе. Цудухьа по предложени лу, СССР-он США-си Гаргарча Малхбоален деша йолча Женевски машара конференце, сопредседателаш шоаш хиларах тарра, цу гӀулакха цхьана инициатива дӀайолае. Кхетадеш да, Женевски конференцена юкъе цун болх дӀаболабеннача юххье деиз цхьатаррарча бокъонегӀа дешаца юкъарчал доацаш хьашт долаш йолча оагӀоша — Египто, Сире, Иордане, ООН-ага гӀолла Палестина Ӏарбий халкъеи Израилеи викалаша. хӀаьта иштта сопредседателаш хиларах тарра СССР-он США-си дакъа лаца дезаш хилар. Геттара дика хови да, юххьанца деиз из белгалдаькхa а ма-хиллара, болх юха дӀаболабаьча конференце декхар Гаргарча Малхбоаленера дов йоагтӀаш йолча ООН решенеи, эттара хьалхарча аргӀанна — Кхерамзлен Совета 338-чен Генеральни Ассамблея 3236-чен резолюцеи ларда тӀа политически наькъаца дизза къоастаделга хилар; конференце болх вӀаштӀехьбаха беза беррига цун доакъошхой вӀашӀи дага а бувлаш».

ДукхагӀа яхка удобренеш

Кхашка органически удобренеш дукхагӀа дӀа а вазаш кердача пятилетка хьалхарча шера хьувкъама тешшаме лард йоллара деррига низаш оарцагӀдаьхад юрта къахьегамхоша.

Республика ерригача колхозашкеи совхозашкеи ер шу доладелча денз хӀанзалца 770 эзар тонн органически удобренеш кхашка дӀаэзай. Из планагӀа 92 процент я.

Органически удобренеш дӀаозара шера план кхоачашъяьй Малгобекски, Грозненски, Урус - Мартановски, Шалински, Шелковской районаша. Цу районий боахамаша планал дукхха дукхагӀа удобренеш яхкай кхашка. Цхьабакъда цу гӀулакха боагтӀаш болабеза терка тӀабахийтац массадолча боахамашка.

ХӀанз гӀийрийнара балхаш лаьгӀленнача хана дукхагӀа удобренеш кхашка дӀаоза торо я боахамий.

Михаил Иванович Калинина 100 шу дизарга

ЦУ ТАЙПАРА ВОЛАШ ВОВЗАР СОНА ИЗ

Духхьашха гуш 1933 шера бІаргавайра сона Михаил Иванович Калинин. Цу хана буржуазин Литвай граждании хьала со журналист а волаш Москве верт. Йоккхача Кремлевски дворецан Андреевски зала пресса ложера СССР ЦИК-н сесси болх зуьш вар со.

Сесси ше хьаеллаш, Михаил Ивановична депутаташта дагадохийтар Советски Социалистически Республикий Союз хьани дукха ха йоацаш итт шу диза хилар. Цо дийцар Советски мехкарча тайп-тайпарча иттташ къамашта барт тайна дахеи цхьана гІулакхаш леладей, цхьаъл шоай лоІам керттерча лерхІачоа — социалистически общество хьалъяра тІаберзабе а торо луш долча низех а. Из низ ба, йоахар Калинина, Іаьдала керте латтача пролетариато сийлахь-доккхий лерхІараш. Из низ ба Коммунистически парти, социализм хьалъелга вІаштехьдоахар.

Цул тІехьагІа ворхІ шу даьлча, 1940 шера, дерригача халкъо хержача Халкъа Сеймо хьакхайкаьнча Советски Литвай паччахьалкхен деятель а волаш вера со Москве. Цу хана гаргагІа дІадоладелар са М. И. Калиницара из валлалца хинна хьоашал. Тхо вІашагІеттадалара цхьайола эпизодаш я са ювца безам бараш а.

1941 шера марте хьайийллар 1941 шерара мехка бюджет чІоагІъяра хетаяь СССР Лакхехьарча Совета сесси. Советски Литвай депутаташ а долаш даьхкар тхо Москве сессе. Цу сессе СССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместителалла хержар со.

Сесси дІакъайла дукха ха ялалехьа Михаил Иванович волча вахар со. Цо раьза хинна тІайийцар.

Дика хІамаш дукха дийшад аз Калининах яздаь, дукха бевад цунах, дунен тІа эгтара хьалхарча сийлахь - йоккхача социалистически держава боккхагІболча паччахьалкхени партийни деятелех ца! хиларах тарра вовзар сона из. Массаза а вайна хеттача тайпара болча президенташта вІалла тара воацача сага лалла вар со. Доккхача гІулакха тІа хинна воллашехьа а, дІатІахьежача хьалхагІа а санна болхло дагавохийташ вар Михаил Иванович, дог-уйла цхьалха долаш вар. Кердача гІулакха тІа хьожаварца со даькъала а вийца, Калинина аьлар:

— ХІанз денз тхоца массанеца а цхьана СССР Лакхехьарча Совета Президиума гІулакххашка дакъа лаца, ерригача Советски паччахьалкхен лоархІамегІара дешаш кьестаде дезаргда хьа.

— Из йоккха сийле я, — аьлар аз. — ЧІоагІа тешам болар да из, хІаьта со из боа ца бе а хьожаргва, вешта лоархІавергвий-хьогІ?

— ХІама дергдац, лоархІавергва, — вела а къежа аьлар Михаил Ивановича. Тхоай хана тхона а, болхлоштеи ахархоштеи, хетар паччахьалкхен гІулакхашта доал де низ кхоачаргбац аьнна.

Йист ца хулаш, гучох, цхьа хІама дагадоха гІерташ ватІаш цхьа ха а яьякха Калинина аьлар:

— 1919 шера, эгара хьалха Ерригроссийски Центральни Исполнительни Комитета Председателалла со хержача хана, иштта уйла йора аз а — лоархІавергвий-хьогІ? Сай шеконаш дІайийцар аз Ленина, тІаккха цо сога аьлар: «Нагахьа санна болхлой класса Іаьдал шиш бе долла хайнадале, тІаккха цунах лоархІае а декхарийла я из». Тхьаь шоллагІа шу доладеццал аз болх бу, хІаьта а кхы хьагучадаьнна хІама-м дац, лоархІавечоа тара ва...

ДІахо оаха даь къамаьл дукхагІча даькъе Литвах лаьца дар. Социализм хьалъелга дІамишта доладеппад, юртара гІулакхаш миштел яхаш хеттар Михаил Ивановича.

— Сакхетам бола болхлой класс йолаш хилча, городе социалистически эргалонаш е сел ишта хала а дац, — йоахар цо. — Юрта — халагІа да. Юрташка къаьнара традицеш хувцилга, кагъелга массаза а халонашца дувзаденна да. Тхо чакхдаьннад царех, хІаьта шо хІанзчул тІехьагІа довла дезаш да. Шунцига колхозаш вІацагІйоахка хІанз а таьна йолчоа тара да.

— Гаьна я, хІанзалца вІашагІъелла Малхбоалехьарча Литвера, юрташ йисача Швенченски уездера цхьа колхоз мара яц. Литвай вокх моттигашка, хьона ма харра, кІотарий боахам ба, хІаьта из йоккха духьале ма йий юрт социалистически ларда тІа оттаеш эргаяккхара.

— Машинно - тракторни станцеш шунцига дуккагІа хуле, — аьлар Калинина,—тІаккха механизацех боала лайда бІаргагургба ахархочоа, лаьттан тІа цхьана болх барах йоала совле кхетаергья цо.

Бакъдар да из, социалистически наькъа тІа мара корадоагІаргдолаш дацар Литвайна шиш ираз. Тхоай вахара дерригача доакъошта социалистически хьисапе эргалонаш е доладелар тхо тІадийрзза. Халахете а, социализм хьалъелга массехк шера тІехьадаьккхар хьайнача тІемо. Советски Эскаро Литва мукъаяьккхачул тІехьагІа мара сихха хьалъе йолаяланзар социализм.

ДагайоагІа укх тайпара эпизод а. Цкъа со Москве воагІаш «Тиеса» яхача газета редактора Г. Зиманаса аьлар сога аз М. И. Калинингара газета статья яр шийна ловш хилар, Массанена а вовзаш волча вай мехка паччахьалкхен деятела авторитетни, юкъарчал доацаш ше аьнна дош цу ханарча хьалашка Іалаьмате чІоагІа эзаш дар республике: ца кхетадеш дола хІамаш кІезига дацар дукхханей. Из дехар аз Михаил Ивановича дІадийцачул тІехьагІа, из раьза хилар, республикера чоалахане хьал дика кхетаду ше, цудухьа цун пропагандисташта новкъостал де ше кийча а ва аьнна. Шаькха со юхавеначул тІехьагІа «Литовски халкъ — кердача наькъа тІа» аьнна керте гІолла даь йоазув а долаш йола статья хьаелар сога Михаил Ивановича.

Боккхача лоархІаме хилар лаьрххІа литовски кепайоазонна М. И. Калинина язъяь статья. Къаьгган ма-дарреи яздора цо хьалха Европа юстарча моттиге хьулаенна яьлла Литва хІанз сийлахь - йоккхача Союза йизза бокъо йола член а хинна дІаэтта хиларах, тоаенна экономикеи культуреи а йолаш йола хьалха латтен чІоагІа дегІаенен социалистически къамаьи республика а хинна дІаоттара боарам боацаш йоккхий торонаш цунна енна хиларах.

ТІехххьара бІаргавайна хиннавар сона М. И. Калинин 1945 шера ноябре цун кховзткъе итт шу дузача деношка. Юбиляр даькъала вувцача дакъа лаьцар аз цу хана. Цига наха шийх дуккха дийцачул тІехьагІа, ше къамаьл деш Калинина, массаза а саннa, дег тІарен къоастадеши дувцар, цхьаккха а официальность йоацаш. Дег чу дисар цІена болх барах лаьца цо доттагІал тІехь даь хьехамаш.

Советски халкъа дукха везаш лоархІашн вар Михаил Иванович Калинин къахьегача халкъа гІулакха тІехьара са ца кходеш вола къовсамхо, ленински школа принципиальни коммунист хиларах тарра. Кхоачаш хиннад Калинина са краях аьнна дешаш а. Советски Литвас Коммунистически парте кулгалца Советски Союза халкъий вежарашха болча сийлахь - боккхача дезала йизза бокъо йола член хиларах тарра дикка толамаш даьхад халкъа боахама дерригача доакъошка. Республике йоаккха электроэнерги 100-зза совгІа дукхагІа хиннай республике. Хьахиннай керда промышленни центраш: Алитус, Капсукас, Утена, Мажяйкяй. Тельшяй, Электренай, кхыяраш. 1940 шера хьаеш хинначул 46-зза дукхагІа продукци арахец хІанз тха промышленносто. Ялата кульурай хьувкъам шозза совгІа лакхагІа ба буржуазин Іаьдал долча хана эгтара дукхагІа хьийхьача шерашка уж культураш гулъеш хиннача. 2,5-зза дукхагІа хиннай хьайбай продукци. Тоаденнад республика Іилма, культура.

Советски халкъий дезала юкъера шиш ираз корадаьд литовски халкъа.

Юстас ПАЛЕЦКИС,
Литовски ССР Лакхехьарча Совета депутат, Социалистически Къахьегама Турпал. (АПН).

Технически кердадараш юкъедоаладарах

Укх шера 50 эзар сома маьха Іилман - техническа мероприятеш чакхъяха лерхІаш яр «Малгобекнефть» НГДУ. Из план толамца кхоачашъеш я. Укх шера 10 бетта производствана юкъейоалаяьй 43 эзар сома маьха 19 технически мероприяти.

Іилманеи техникан карагІдаьнна кердадараш къаьстта дукха шоай балха юкъекхувл скважинашта капитальни лаьттан кІалхеи ремонт еча цеха коллективо. Шера 8 эзар сома маьха технически мероприятеш чакхъяха езача цеха болхлоша 13 эзар сома маьха техническийи кердадараш юкъедоаладир шоай балха. Масала, балха юкъейоалайир гидрозатвораш йола глубинни насосаш. Керда насосаш балха юкъейоалаярах 1200 сом пайда хилар. Цу насосашта шоай балха хьалашка хьежжа цхьацца хувцамаш дир воккхагІча мастера Монахов Михаила. Хьинаре рационализатор хиларах тарра вовз из. М. Монахова новкъосталца дукха кердадараш балха юкъедоаладаьд цехе. Скважинашта капитальни лаьттан кІалхеи ремонт еча цехе иштта балха юкъедоаладаьд 8500 сом экономически эффект луш дола «обмывочно-ловильни инструмента комплект» яха технически кердадар.

М. ДАСКИЕВ.

ПАРТЕ МУГІАРАШКА— ТОЛАШАГІБАРАШ

Коммунизма идеалаш бахьан къовсам лоаттабар коммуниста керттера декхар да. Цудухьа парте эгара хьалха шиш мугІарашка дІайийбу шоаш болболча участкашка политически организаторски, болх вІаштІехьбаккха ховргдола болхлой.

ХІанз, масала, юрта боахаме керттердар да материальни производства даькъе партийни влияни чІоагІъяр. Из декхар керте а лувцаш, «Прогресс» яхача совхоза партийни организаце дукхагІча даькъе шиш мугІараш шерду кхашка, хьайбай боахаме къахьегаш болачах парте хьанйбарца. Цо тхона торо лу производства керттерча участкашка коммунисташ хьалхагІа санна кхычахьара ца а хьежабеш шоаш болх беча моттиге хьалхехе. Иштта укх тІеххьарча хана тоъал йоккхагІа хиннай тха партийни организаци: КПСС кандидаталлара членалла ваьккхав 12 саг, хІаьта 21 саг КПСС члена кандидаталла хьаийцав. Партe хьаийцараштa юкъе я Іаьсий леладер У. Магомадова, тракторист Р. Ахмаев, шофераш Х. Тезбиев, Х. Надаев, гІишлошьер Г. Резиков, совхоза болхлой С. Успанова, Н. Магамедхаджиев, кхы дуккхабараш.

Совхоза партийни организацена юкъевоагІача 78 коммунистех дукха хІама ца эшшаш берригаш а материальни рузкъа хьакхоллача къахьегаш ба. Царна юкъе ба орденаши, медалаши тийнна нах, коммунистически къахьегама ударникаш, из цІи яккхар духьа къовсам лоаттабераш. Къахьегама ЦІеча Байракха орден йолаш ва коммунист, Сийлахьбоккхача Дай-мехка тІема ветеран, тракторист Мазиев Алавди.

КПСС XXV-ча съезда сийна яьржача социалистически яхье кхычарна масала телаш хьинаре къахьег совхоза коммунисташа.

У. ПАШАЕВ,
Веденски района «Прогресс» яхача совхоза парткома секретарь.

Е. Г. Амосовай шоллагІа котало

ИВАНОВО. Зизай цІов бе а боаллаш чуера смена йистеяьлча Социалистически Къахьегама Турпал № 2 йолча Фурмановски прядильно - ткацки фабрика прядильщица Е. Г. Амосова. Цехерча доттагІаша безаме ловца баьккхар цунна шоллагІа пхе шера задани ханал хьалха цо кхоачашъярах. Елена Георгиевнас шоай отросле эгтара хьалха кхоачашъяьй шиш пятилеткен тІаийца декхараши. Из бахьан долаш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева из йоккха къахьегама котало яккхарах КПСС ЦК цІерагІа дайтача моаршала дешашта жоп а луш Е. Г. Амосас дош деннадар цхьаькха пхе шера задани кхоачашъе аьнна. Иштта, шу чакхдала ши бутт эшаш—керда котало: цохьадаьд 610 тонн хьалхарча сортах дола тай.

СУРТА ТІА: йоккхача къахьегама коталонца даькъала ювц Е. Г. АМОСОВА цунца болх беш болча доттагІаша.

И. ДЫНИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

1976 ШЕРА КАЛЕНДАРАГІА

ИйслагІча пятилетка план ханал хьалха, 7 ноябре, кхоачаш а еш КПСС XXV съезда сийленца накъабахара доккхий социалистически декхараш тІаийцадар Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода болхлоша. Ер шу долалуча хана тІаийцача социалистически декхарех лаьрхІачул шозза дукхагІа заданел совгІа продукци маьхала яккха дош делар цар. Хьалха тІаийцача социалистически декхарех къахьегама овсарле 0,9 процент лакхъе езаш хиннача кердача декхарех 1,6 процент лакхъе лаьрхІар. Керда техникеи дикагІйола технологии производствана юкъеяхьара чотах планал совгІа бІаь эзар сом пайда бе безаш хиннача кердача декхарех шозза дукхагІа пайда бе дош делар завода технологаша.

Уж толамца кхоачашдара дола дош дийцар завода хІара цеха болхлоша шоай юкъарча собране. Цига цар белгальяхар шоай торонаши кхоачамаши. Цул совгІа берригa инженерно - технически болхлой а шоай творчески планаш а оттаяь уж толамца кхоачашъяра хьинар кхо ца деш къахьега болабелар. Цехий, установкай, сменийн коллективашта хьалхашка латта декхараш, цар лоархІам дІабовзийташ царна юкъе хаддаза балхаш деш ба завода пропагандисташ, политинформатораш. Завода берригача болхлошта дика довзаш да хьалхашка латта декхараш. ХІара дийнахьа даьхача къахьегама толамий итогаш ю цехаша, установкаша, сменаша. КарагІдийннарий, нийсденнача кхоачамбоацарий бокъонца анализ а яь кхоаиа де дезараш белгалдоах цар.

Арахеца продукци дукхагІеи дикагІеи хулийташ хьалхашка латта декхараш кхоачашдара йола лоархІаме резерв я технологически установкашта ханханнахьа, дика, сиха текущи капитальни ремонт яр. Из дика кхетадеча № 7 йолча ремонтно - механически цеха ремонтникаша къаьстта дика къахьийгад ийслагІча пятилетка шерашка. Пхе шера планагІа ремонт е езаш хиннача 71 установкана метта хІапзлехьа цеха коллективо 77 установкана ремонт яьй, царех 43 установкана ханал дуккха хьалха яьяккхай ремонт. Цар торо хилийтар планал совгІа иттташ эзараш сомий маьха мехкдаьтта продукци арахеца. Уж толамаш доахача дизза дакъа лаьцад ремонтни бригадий кулгалхоша Агапсонова, Терехина, озарщикаша Гулаева, Зезюле, токара Тимакова, фрезеровщика Степанова, кхы дуккха бараша а.

Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра лоаттабеча къовсама юкъе хьинаре дакъа лаьцад завода рационализатораша, новатораша. Шергара шерга боккхагІа пайда бу цар производствана юкъекхухьача рационализаторски предложенеша. Пятилетка хьалхарча шера цар кийч а яь производствана юкъейнхьача рационализаторски предложенеша паччахьалкхенна 495,4 эзар сом пайда бир. ХІаьта 1974 шера производствана юкъейнхьача предложенеша баь пайда 1368,6 эзар сом хилар. Иштта пайда бе лерхІ творчески къахьегараша укх шера а. Рационализаторски фонда пхе шера план дий шереи ах шереи кхоачашъяьй цар. Пятилетка шерашка заводе кийч а яь производствана юкъейнхьача 45 изобретени 1816 рационализаторски предложени паччахьалкхенна кходаьд 35151 эзар сом, тІаийцача социалистически декхарех бе безаш хинна пайда 1550 эзар сом мара доацача. ДикагІболча рационализаторех лоархІаш ба Артемова Александра Николаевна, Москаленко Сергей Петрович, Абдурахманов СаІид, Бухтияров Виктор, Арушанова Валентина Михайловна, кхы дуккха бараш а. Цхьа шу дІадахийтац царех хІаране боккхача маьхера массехк рационализаторски предложени производствана юкъе ца хьош.

Пятилетка шерашка завода коллективо доаха къахьегама толамаш тоадара, производства экономически эффективность лакхъяра боккха пайда баьннаб укхаза балха юкъейоалаяьча шекински экспериментах. Из кердадар производствана юкъедоаладарах 1970 шера денз кхычахьа балха вахаьш йолаш мукъаваьннав 200 гаргга болхло. Цо торо хилийтай 500 эзар гаргга сом алапи кходе. Духхьала шекински метод производствана юкъейоалаярах еррига предприятихьаийцача къахьегама овсарле ийслагІча пятилеткагІа 7,3 процент лакхъеннай.

Арахеца продукци дукхагІа, дикагІа, дІадодар кІезигагІа долаш хулийтаргья яхача девизах къа а хьегаш шерра социалистически яхь йоаржаяьй завода технологаша, ремонтникаша, кхыча болхлоша. Царех 950 саг коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІи лелаеш ва. ДукхагІйола установкаши цехаши я из сийлен цІи лелаеш. Царех я 13 июле денз тІайоагІача иттлагІча юбилейни календарагІа къахьегаш йола Воляков Иван Николаевич — керте латтача № 43-3 йолча установка коллектив. Иштта ханал хьалха шоай пхе шера план кхоачашъяьй Васнятева Лидия Николаевна, Маслов Виктор Николаевич, Куницын Юрий Михайлович керте латтача установкайи Колесников Анатолий Алексеевича, Румянцев Петр Ивановича кулгалдеча цехийи технологаша. Завода коллективо доккхал а деш шоай новкъосташта хьоккхам телаши дикагІбола наставникаши производственникаши лоархІаши ба технологаш Комаров Михаил, Наддак Дина, Потютко Виктор, Есин Николай, Зайцева Елена, кхы дуккха бараш а.

Шоашта тІалатта бехктоккхам дика кхетабеш, шоай торонех, кхоачамех, дикагІйолча опытах, социалистически яхьа массе а тайпарча формаех бизза пайда ийбаьча технологаша, инженерно - технически болхлоша, ремонтникаша кердача къахьегама толамашка кхувл завода коллектив. Мехкдаьтта продукци арахецарен из маьхала яккхарен пхе шера план укх шера 18 октябре кхоачашъярах рапорт делар цо. Укх юхейисача хана паччахьалкхен планагІа лаьрхІачул совгІа цо арахецаргья миллионаш сомий маьха мехкдаьтта продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра пхе шера оттаяь хинна задани кхозза тІехкхоачашъяьй.

Деррига технико - экономически хьоккхамаш тоадара даькъе къаьстта беркате хиннад завода коллективана пятилетка тІеххьара шу. Укх шера цо арахецача алкилбензина паччахьалкхен дикала Знак еннай. ХІаьта заводе ара мел хеца продукци лакхерча категорех арахеца йолаеннай. Планал совгІа продукци маьхала яккхарах, арахецача продукцега дІабода мах лохбарах, мехкдаьтта продукташ, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах укх шера паччахьалкхенна планал совгІа 400 эзар гаргга сом пайда баьб.

КарагІдаьнначох кхоачамбаь Іеш оамал яц завода коллектива. ТІа-тІа шиш къахьегама толамаш тоадеш сийленца кхоачашдеш я из коллектив КПСС XXV съезда' сийна ше тІаийца социалистически декхараш а.

Б. КССТОЕВ.

Мурмански область. «Малая Антарктида» оалаш я Хибински лоамашкара Расвумчорр яха плато. Укхаза хІанз Іа чІоагІденнад.

Халача хьалашка къахьегаш ба укхаза уллача «Центральни» яхача рудникера горнякаш. ХІаьта болх дика а бу. Укх шера цар мехка лургда 17,5 миллион тонн апатитови руда. Пятилетка йолаелча денз «Центральни» счете шиш миллион совгІа тонн планал совгІа даьккха руда да. БалгалдакхагІа доагІа дукхагІа даьккха руда къахьегама овсарле лакхяра чотах даьккха хилар.

Рудникe доккхал а деш цІераш йоах социалистически яхье хьалха латтача — КПСС XXV съезда баха ма-боаггІара накъа болхача экскаваторщикий коммунистий А. Фокина, А. Давыдова, 40 тонн мухь кхухьача БелАЗа водителa М. Зайцева, бульдозериста И. Солдатенко.

СУРТА ТІА: Расвумчорр яхача плато гуччахьарча способах апатитови руда доаккха из.

С. МАЙСТЕРМАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ ДОТТАГІАЛ ЧІОАГІДЕШ

Вай мехка дахаш долча тайп-тайпарча къамий доттагІал чІоагІдара интернациональни кхетам балар керттера цхьа гІулакх да.

Тха района клубни болхлоша бахача наха интернациональни кхетам луча юкъекхухь лекцеш, докладаш, союзни республикай киностудешеи театрашеи увтта еча фильмашкеи спектаклашкеи коллективно хьажа а хьеже, уж дувц. ХІаьта района библиотекаша вежарха йолча республикай йоазонхой произведенех дешарий конференцеш чакхйоах. Шерра лаьржад революционни, тІемеи кхахьегамеи сийлеи моттигашка походаш елга.

Укх тІеххьарча хана тоаденнад хьалкхувча тІехьенна интернациональни кхетам балара лекционни пропаганда елга, къаьстта советски халкъо Котало яьккха 30 шу дизар дезаьчул тІехьагІа.

Чакхъяьхай «Ленински къаман политика котъяьлар — Советски мехка халкъий доттагІал чІоагІду низ ба», «Социализм лораяр — коммунистий интернациональни гІулакх да» яха а, хІаьта иштта хІанзарча этапе дунеп халкъаша кортамукъал бахьан лоаттабеча къовсамах йола а беседаш.

ХІара лекторо кагирхошта хьалхашка цІи хезача дуне халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи боламий революционни кулгалхой вахарах дувцаш къамаьлаш даьд. Иштта тайп - тайпара сайренаш, спортивни вІашагІкхетараш, производстве хьалхалаттача къонача ударникий слеташ яьй. Традици а хинна дІаэттад Назрановски, Малгобекски районний вежарашха йолча Къилбаседа ХІирийчени кагирхоша ялат дІадера - чудара цІейш, доттагІала фестивалаш чакхъяхар, хІаьта иштта комсомольски хьисапе саг маьре яхар-йоалаяр, паспорт хьаэцар дездеш чакхдаккхар а.

Районни культура ЩІагІа дІайихьай вай мехка а доазол дехьарча а халкъий искуство, культура традицеш йовзийташ салаІара сайренаш, тайп-тайпарча мехкий искуство, литература довзийташ йола конкурсаш, социалистически мехкашкара ухача артисташи, вайцига болх беча болгаращца вІашагІкхетараш.

ХІаьта хІанз парте XXV съезда накъадолхаш клубни болхлоша кхы а шеррагІа бoаржабаьб агитационни болх.

З. ФЕВРАЛЕВА,
Сунженски района культура отдела заведующи.

— ДУВЦАР ХАЛКЪА ІАЬДАЛЕХ ДА —

ВАЙ КХОАНЕ СИЙРДА ХИЛА ЕЗА

«Сердало» газета тІа хепа теха «Халкъа Іаьдалаш» яха статья нийса сакхетам болча наха дег чура къоабалъяь тІаийцай. Из ха йиш я газета тІа цо айдаь дош дувцаш каст-каста араювла статьяш йийшача. Массанена а ловш дар ца! дазво Іаьдалаш юкъера дІадахар, дикадараш хьалдацар.

Сайгара доагІача даькъе са безам ба цу хьакъехьа массехк дош ала. ДІаяхача замах юхедиса нийрча гІулакхаш тахан а тІехьа вахара йоккха новкъарле а еш вайна юкъе дахаш да. Царех да урдош дахар, низах кхалнах маьре кхувлар, иштта кхыдараш. ВІалла а лоаца луш да «кхел» а хувшаеш шоай харц бокъонаш сакхетам тІехьабисача наха качъехкача цхьаболча моллаша, мурдаша леладер.

Кхалнаьха сий доадеш, уж Іотеіабеш лел лакхе вай бийца «даьла лай». Кхалсаг массаза а маІача саго яхачоа мутІахьа хила еза, юкъарча вахарца гІулакх дац цун, духхьал къонахашта товр де кхеллай из яха уйлаш дІачІоагІъе гІерт уж.

Хьалла цхьаккха бокъо йоацаш, массадолча хІаманна «бІаргаш къайла» хинна лоамаш кхалсаг маІача сага нийсса бокъо енна йоккхий яьй Советски Іаьдало. Цудухьа вайна юкъе шортта ба лакхера дешар дийша, паччахьалкхей кулгалдеча органашка хержа бола, Социалистически Къахьегама Турпалий цІераш лелаю кхалнах, цу даькъе вайнаьха бараш а болаш. Иштта кердача замано цун денна керда сийрда вахар Іаьрже гІертар бахьаьа ва мехках дІахоадавича, уголовни бехктокхаме эзача.

ДІадала тугаш дац вайна юкъера мурдий тоабаш вІашагІъеттаялар. Каст-каста хул из мархий бетта. СагІах кхета деза яхаш бус-бус вІашагІа а бетталуш, энкар а деш, наьха сискалаш а юаш лел. ТІаккха геттара бийса яхача чу а баьхке дийнахьа сарралца бийша бада, «чІоагІа энкар дар оаха сийсара даьр» яхаш. Са дайначул тІехьагІа юха а аргІанара зерата бийса езъе болх, вешта аьлча. наьха сискалаш яа. Уж «жуккаргаш» цхьанахьа балха а йоацаш наха даьр дуаш л а, къемата дийнахьа из хургда вож хургда яхаш нах Іеха а беш.

Цу тайпара хІамаш юкъера дІадахара вай дерригаш оарцагІдовла деза. ТІаккха мара паргІатта са доаккхалургдац вайга. Шиш къам дезаш вола хІара саг декхарийла ва наьха вахар сийрдаккхара шийгара доагІар де, во мел дола Іаьдалаш тІагІертта дІа а доахаш вай кхоане хозъе.

Л. ГАЛАЕВА,
Назрановски горсовета депутат.

ДИКАГІЧУННА ТІЕХЬА ХИЛА

«Халкъа Іаьдалаш» якача статья тІа дика доашхаш дувц сага вахаре деша яхар санна нийслуш долча гІулакхех, Іаьдалех, традицех. Цар дикача а вочa а оагІоний вайга уйла яйт цо, вахар кхы а иразегІа дар духьа ширдаьннача Іаьдалашца къовсам лоаттабара вай дерригаш тІахьех.

Цу дерригне лакхбу цу статья лоархІам, шиш халкъа вахар тоадар боккъонца ловш барий дег чу южаш я из.

Теркам тІаозаш я вежарашха йолча республикаша укх ІеххьарчA хана каст-каста шоай делегацеш дІа-юха ухийташ доттагІала тІехьа леладеча гІулакхех дувцаш йола моттиг.

Статья тІа къаьстта дика хьахьеккхад, вайна халахете а, тахан а тІехьа вайнаха юкъе нийслуш дола дІаяхача замах юхедиса нийрча Іаьдалаш: мехкарий низагІа удабар, урдув дахар, кхелаш хувшаяр, кхыдараш. Шийна эене дола, шиш вахар бІехдеш дола гІулакхаш хьаллувца нах цхьанна а халкъо нийса лархІац, иштта мара цу деша лоархІам бац вай а. Цудухьа во долчуп юстара гІийрта ца Іеш из дІадаккха, воаш цу тайпара дар ца де хьажа деза вай.

С. ГОРБАКОВ,
№ 10 йолча Спец. СМУ монтажник.

ЯХЬЕ ДАЬХА ТОЛАМАШ

Назрановски маьлх еча завода хьоккхамаш хІара шера тоалуш доагІилга гургда укх цифрашка хьежача: 1971 шера планагІа 816 эзар сома маьха малькхабулочни изделеш маьхала яха езача 935 эзар сома маьхала яьхар. ХІаьта 1974 шера планагІа 1108 эзар сома маьха продукци маьхала яккха езача 1289 эзар сома маьха маьхала яьккхар. Укх пятилеткагІа хІара шера къахьегама овсарле лакхъяра план 105—106 процент кхоачашъяьй. ИйслагІча пятилетка планагІа 325,1 эзар сома маьха пайда бе безача 347,2 эзар сома маьха пайда баьб завода къахьегамхоша.

Уж толамаш доахача боккха лоархІам болаш хилар завода шиш доалахьа транспорт хилар. ХІанз заводе ГАЗ - 51 автомашина, МТЗ - 50 трактор я. Миччa хана шийна эшача материалашца ше Іалашъе йиш я предприяте хІанз. Иштта, 1971 шера денз шиш доалахьа транспорт хилар бахьан долаш хІара бетта ши эзар сом совгІа кходе вІаштІехьдоал коллектива.

МоллагІа оатхал ехача из нийца «Электроинструменте», е мельзаводе ваха везаш хулар хьалха. ХІанз Назрановски маьхк еча заводе шиш механически цех я.

Укх пятилеткагІа арахеца продукци дукхагІа хинна ца Іеш, из дикагІа а хиннай. ИйслагІча пятилетка шерашка дукха кагирхой баьхкаб заводе балха. Цхьаша балха говза карaерзаяь ца Іеш царех дуккхабараш производствера болх ца буташ вузашка а техникумашка а дешаш ба. Шоай болх безачарна чІоагІа новкъостал деш я заводе вІашагІъехка квалификаця лакхъяра курсаш. Политически кхетам лакхбара, экономически знанеш ялара предприяте болх беш я экономически знаней лардий кружок, цун кулгалхо я Зязикова Мадина.

ХІара бетта а тІехьагІа квартал чакхйоалаш а итогаш ю социалистически яхьа. Цу итогех дувц месткома заседанешка, юкъарча собранешка. Итогаш еш теркаме лоац производствени хьоккхамаш а, арахецача продукце дикал а. Социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхача бригадашта карара кара тела цІе вымпел лу. Из вымпел дуккхаза а еннай Ф. Хамчиевас, Р. Балаевас кулгалдеча бригадай коллективашта. Цу коллективай дикагІбола болхлой завода Сийлен доска тІа дІаязбь ба: Костоева Радимхан, Оздоева Марем, Борова Іайшет, Мальсагова ХІажар, Чагиева Іайна. Цар шоай производственни нормаш хІара сменагІа 106 — 108 процент кхоачашъю.

Каст - каста социалистически яхье хьалхалаттарех дувц «Пищевик» яхача пенгазета тІа. Социалистически яхье тІех дика хьоккхамаш доахаш ийслагІча пятилетка план ханал хьалха кхоачашъяьрех ба цехий мастераш Олигов Іалихан, Арапиев Мехти, хьоарловсар Чагиева Аминат, бол хьоккхабеш йола Ханиева Лиза. Коллектива делегацеш каст-каста хул шоаш социалистически яхь лелаеча Грознерчеи Бесланерчеи предприятешка. Цига шоашта дайза дикадар шоай балха юкъедоаладу.

Завода коллективо доаха толамаш чІоагІдара кІезига лоархІам болаш бац рационализатораша беш бола болх. ХьинарегІболча рационализаторех ва шиш пхе шера задани ханал хьалха кхоачашъяь вола сварщик Торшхоев Бахьаудини, слесарь Алиакберов Рефкати.

ИйслагІча пятилетка план укх шера 5 сентябре толамца кхоачаш а яь хІанз КПСС XXV съезда кердача къахьегама совгІаташца накъаяха кийчлуш я Назрановски маьлх еча завода коллектив.

А. САГОВ.

БУРУВДЕТТАРИЙ СОВГІАТ

КПСС XXV съезда сийленца накъабахара къахьегама вахте эттача Карабулакски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараша дика къахьегама совгІат кийчдир Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 58 шу дизара цІейна. Бурув тохара шера план 6 ноябре кхоачашъяьй цар. Ер шу чакхдалалехьа иттлагІча пятилетка хьалхарча шера календарагІа тохаргда эзар метр бурув. Укх шера управлене коллективо техад 17700 метр бурув.

Къаьстта дика къа а хьегаш бурув тохара шера план ханал дуккха хьалха кхоачашъяь ялх бригада я тха коллективе. Царна юкъе а хьалха латтачарех я хІанзлехьа шера задании пхе шера плани ханал хьалха кхоачашъяь йола Трусов Михаил Федоровича кулгалду бурув детта бригада. ТІадоагІача шера чотах бурув тохаш я Михайлов Степан Игнатьевич, керте латта бригада коллективаш.

А. БАКАЛЮК.

ХЬИНАРЕРЧА КЪАХЬЕГАМЦА ЧАКХЪЯККХА ПЯТИЛЕТКА

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

Республика промышленин предприятел коллективаша КПСС XXV съезда сил̃енца накъахара шерра социалистически яхь я йоаржавь, продукцеи реализаци ярен дукхагIйола промышленин изадате аралареи итт бетта план хадал хьалха кхоачашърра белгалдаьккхар Октябра деза цIей. ПланагIа лаьрхIачул совгIа арахийнад 16,2 миллион сома мехал продукци.

Пятилетка чакхйоалача ха-ба хьшар айдеииа къахьегаш ба мехкадьттапромысловикаш, мехкадьтта чакхдоахараш, мехкадьттахимикаш, машинашъераш, хьун болхаш, кхачани яIгачеи промышленность, халкъа боахама кхьча доахал болхлой. Болхлоша, инженерно-технически болхлоша хьинар кхо ца деш къахьегараш заводий фабрикий коллективаша дакъа йоалла толамаш дика да.

Итт бетта производственни программа кхоачашъяьй союзни республиканский доллара предприятеша. Союзни доалерча предприятеша плана совгIа арахийнад 8,3 миллион сома мехьа продукци. ХIъта республикански доалерча предприятеша планал совгIа арахийнад 7,9 миллион сома мехьа я.

Электроэнерги, мехкадьтта, газ, бензин, дизельни доатар, топочни мазут, мехкадьттахимие продукци, электрофотографически аппараташ, трансформаторни подстанцеш, низковольтни аппаратура, хьу, ардакх, фоттаи хьекха фанера арахецара итт бетта план я тIехьхоачашьяь.

Итт бетта планал совгIа даьккхаь 145 эзар тонн мехкадьтта, 22 миллион кубически метр газ, 25 электрофотографически аппарат, 115 трансформаторни подстанци, 11 эзар кубически метр хьу, 4 эзар кубически метр ардакх, кхыйола материалаш.

Промышленни товараши кхачан продукташ бахача наха IалашъеIа предприятеша я толамца кхоачашъяьй итт бетта план. Цу промышленности довкъой предприятеша планал совгIа арахийнад дукха шейни трикотажни изделеш, кога гIирс, дулх, колбасни изделеш, кондитерски, мачкха-булочни, макаронни изделеш, гепарий дIъьтта, кхыдола товараш.

Октябра цIейна хьалхарча къахьегама вахте а итта шера дикагIа итт бетта залани кхоачашийнв: СССР 50 шу дизаре шIерагIча Грозненски химически комбината, Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкадьтта чакхдоахара завода, В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкадьтта чакхдоахача завода, производственно - товарни контора, Карабулакски химически реагентий завода, Грозненски газ чакхдоахача завода, «Электроприбор», «Пищемаш» яхача заводий, «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода, «Союзавтоматстром» ВНПО опытни завода, «Чечингушводстрой» гIишлойхта управление Аргунски аьшкбетона изделей завода, Ермоловски леспромхоза, шейни производственни объединене, чхьагIара - коньячни комбината, Ачхой - Мартановски райпромкомбината, кхьча предприятий коллективаша. Уж ерригга коллективаш яхьа а йоагIаш республикански Сийлен доска тIа йохьай.

Белгалдаьккха дезаш да уж коллективаши ер шу долалделча денз планови заданеш кхоачашн тIехкхоачашн еш хьйоагIаш хилар.

Производственни мощностеш дикагIа пайда ийбарх, къахьегам кхетамца вIаштIехьбаьккхарах дукхахча предприятешта керда производственни мощносташ болчудь а ца йолалойлиташ дикка дукхагIа хилийтар дукхагIа продукци. Цо кьаьтта хьалхьа хIара производственни участке, хIара заводера фабрикера я вIашкхолийтара йола резервзш кIезига ца хилар.

Грозненски химически комбинате арахеца продукци 7 процент тIехкхийтад, Грозненски газ чакхдоахача заводе — 29 процент, «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни заводе — 21 процент, «Пищемаш» заводе — 15 процент, «Электроприбор» заводе — 9 процент, медицински инструментий заводе — 10 процент, «Чечингушводстрой» Аргунски аьшкбетона изделей заводе — 14 процент, Назрановски трикотажни фабрике — 37 процент, шейни производственни объединене — 21 процент, чхьагIара-коньячни комбинате — 12 процент, Ачхой - Мартановски райпромкомбинате — 58 процент.

ТIакхийттача продукцех дукхха дукхагIа яр къахьегама оасарле лакхъярах тIакхийтта я. Производственни участкаш къахьа латтача заводийн фабрикийн кулгалхоаша, предприятей специалисташа тIехьа дукхха вешта тIакхьачн вIашкхоалитар рационализаторски дIадалаш бахинз а дара.

1974 шера хиначул хьехьегама оасарле Электрохимически комбинате лакхъенад 8 процент. В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкадьтта чакхдоахача заводе — 9 процент, заводашка: «Электроприбор» — 11 процент, «Пищемаш» — 12 процент, «Красный молот» — 5 процент, гIишлой материалий гIишлой индустрен Аргунски комбинате — 12 процент, хьун боахама, управление — 8 процент, Назрановски трикотажни фабрике — 35 процент, шейни производственни объединене — 18 процент, чхьагIара - коньячни комбинате — 11 процент, № 4 йолча маьхх еча заводе — 34 процент, макаронни фабрике — 12 процент.

Дукхача предприятей коллективаша тIакхетташ йола промышленни продукци къахьегама оасарле лакхъяра чоаш тIакхетийтай, керттерча даьсъе уж я дакхе вIераш яхьа предприятеш.

Цхьабакъда цхьайолча предприятей балха тIа кIезиг даьна гIалаташ. Бизза пайда кхоачамбоалаши производственни мощностеш, дукхагIа балха а цхьаа хьахьа бедалах, материалаш, электроэнерги. КIезига яц гIехьаьсаш йола бригадаш, участкаш, цехаш, кхьмеIталле ПарIча предприятеш. Республика еррибIча промышленность балха тIа IатIхь а доарига.

Продукцеи реализаци яра итт бетта план хьоачашъе ца хьаьнагIа 14 промышленни предприятен, цар пачхальккхеиа дIа ца дийлаьнад 2,6 миллион сома мехьа продукци.

ТIехьаьсачарех а цементни завод, Грозненски ремонтно-механически завод, рудай йоалаш ремонтни механически заводаш, Карабулакски завод, Назрановски кирпичашки завод, кхьча. Уж предприятеш а республика халкъа боахама кхьийнаш производственни пачхальккхеина ч пайда гIацхар бахаца йолу. Дий жима ж ... 40 эзар тонн цемент, 9 миллион кирпич, 10 эзар кубически метр вIашкIехьаьна аьшкбетона конструкцеш.

Дукхачча предприятешка хIанз а тIехьа лоха а ю хьехьегама оасарле, уж хьокхама балла заданеш хьоачашъяь. Уж санна йола предприятеш республике 31 я. Къахьегама оасарле лакхъяра итт бетта плана хьоачашъьвш ца хьлараш Грозненски ремонтно-механически завода. А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкадьтта чакхдоахача завода, рудай ментни завода.

Ялца гIишлои материалий йоахачен уж чакхьоахьерча Карабулакски завод, цIенош деча эша йоаккхий панелий арахецача Аргунски завода, шторий промышленностех объединене, Назрановски кирпичашки еча заводна коллективаша.

Цхьан сага лаьрхIача хьаеш йола продукци 1974 шера итт бетта хиначул кIезигагIа я Вознесенски газ чакхдоахача заводе, «Чечингушсельстрой» треста хIунтабетона конструкцей заводе, Наурски Шелковски маслосырзаводаша, кондитерски фабрике, йиъ доахкача заводе, кхьча предприятеш.

Къахьегама оасарле лакхъяра йола резерваш массанахьа йолаш я. Уж талха а тохаш царех пайда ийбе безам са. Керда техника производствона юкъехульчаш, болх беш йолчох модернизаци еш, производствона механизаци ю эгазйоахаш, болхлой кхлифинкаци лакхъеш, хьахьащ долучагIа хьежжа цар материальни безам совбокъхаш, болхлой къахьегам аттаа баккха беза. Уж дехкарехьаш промышленни предприятеш толамца кхоачашъюлургьа болхлоша, инженерно - технически болхлоша, гIуллакхерча наха, общественни организацеш цхьана тIаргетта къовсам лоаттабой. Дукххача предприятешка чакхйоахь белгала яьннача материаташ, доатер, электроэнерги кхоара тIаергаза мероприятеш. Цудукха дукха фабрикаши заводаши а общественни производства эффективность лакхъяра дамъьегара цхьа къахьегама толаман доахаш.

«Грознефть» объединени ерригa цхьаьнача дIадахача ийс бетта арахецна продукцеи дIадолар лоххарах планагIа лаьрхIачул совгIа хьоаш 1356 эзар сом, Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкадьтта чакхдоахача завода коллективо — 631 эзар сом, «Грозэнерго» районни управление коллективо — 525 эзар сом. Иштта кхомбен дIахахийтд бедал, материалаш, доагор, электроэнерги опытно - экспериментальни заводе, Суньжески хьун комбинате, чхьагIара - коньячни комбинате, кхьча предприятешка.

Из иштта даьа а арахецна продукцеи дIадолар дар лохха на деш йола предприятешта а къахьа я. Кьезига я дерщерне бедал, материалаш, электроэнерги, доагор кхоадар тIехьа эсала къовсам а лоаттаьеш йоагIачул дукхагIа средстваш йовеш йола заводашн фабрикаш.

«Чечингсельстрой» треста аьшкбетона конструкцей заводе доагIачIа 123 эзар сом дукхагIа дIадахийтад арахецача продукцега, Грозненски аьшкбетона конструкцей заводе — 127 эзар сом, рудай йолча материалаш а йоахаш. Уж чакхйоахача Карабулакски заводе — 321 эзар сом, Назрановски кирпичашки еча заводе — 120 эзар сом, мотагерча промышленность министерства предприятешка — 145 эзар сом, «Грознефтехимзаводаш» объединене еррига дукхагIа дахийтад дукхаьа продукцеда дIадахийтар 2,3 миллион сом хилар. Пятилетта чакхьола юкейнаш цу бетт кхочаш а йоаш лаьаш ц. Предприятийн, гIишлойъеча организаце хIара коллектива а эгара белхтохкамеIа йохха хьа цIанзара яр.

Поаркин организацешка еру чакхдалалеlа эксплуатацена дIаяла езаш я дукха производствен культурно - бытовой гIулакхкийта йолеи объекташ.

Еррига республика хьаналача уж шера итт бетта даь гIишлои - монтажни балхаш соцаш а цу хьаха дукхагIа. Пачхалькхи плана кхоачашъяьй Ноэх-ГIалгIай гIишлойтьера управление СМУ-7, СпецСМУ, «Грознефтехиремонтстр о й» треста № 3 йолча РСУ, «Монтажтермоизоляция» треста СУ № 7 йолча треста МСУ, «Кавсантехмонтаж» треста монтажни управление, «Чечингсельстрой» треста ПМК-223, кхьча организацей коллективаша.

ХIьта гIишлойъераша дукха дехкараш тIадисад. цар эксплуатацие дIа ца луш дIадо дукха нах чубахка дезаш цIенош, школаш, здравоохранене объекташ.

Подряди организацеш декхарийла я иттормовцина дIа я яьккха планагIа эксплуатацена дIаяла мел еза объекташ а, цIенойн, культурно-бытовой объекташ а.

ИйсагIча пятилеткагIа яьхача социалистически яхьа йоагаш е еза ха вIашкалаттерла чакхъер цIий кьаьтта боккха лоархIам болаш ца хилалде. Ехьа вIашкаллат, къаьтта боккха лоархIам болаш да уж декхар ма хиннна кхоачашдар. Из цхьана доладе бокхар ерригa ГIишлойъеча организацеш а шоайн гIоа а кхоачашдар, керда резерваш тоабан.

Шоаш тIаийца социалистически дехкараш толамца кхоачашдарах Дальхена рапорт а луш ер юхейнна ха кердача къахьегама толамашца бедал тайкхоачашхилара лоаттаба Ноэх-ГIалгIайчен къахьегамхой.

В. ЮДАЛОВИЧ,
Ноэх - ГIалгIай Статуправление промышленности статистика отдела начальник.

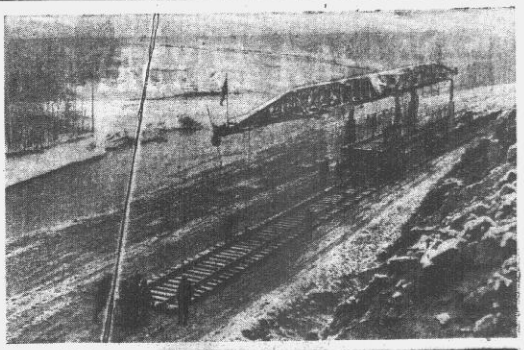

□□

АМУРСКИ ОБЛАСТЬ. Байкало - Амурски магистрала Тында - Беркакит яхача участке «Бамстройпуть» управлене СМП-576 гIишлойхоша хьалхара километраш машининах биллаб. ДIахо 26 миллион кубометр совгIа лаьтта дIадаккха, 250 гIийнискусственни сооруженеш хьалье, цаIи ахи километр гаргга тунель чахкьяккха езаш ба уж.

КПСС XXV съезда яха махьийнача «Бамстройпуть» управление коллективо субподрядий организацеш цхьана доаш деннад 25 дн хаьал хьалхо — 1975 шера 5 декабре Сулачна станце кхаччалца — Тында - Беркакит участке хьалхарарнйн билла баккха лаьна.

Дика болх беш я Гуреев Григорий керте латта комсомольско-кагирхой бригада. Коллективо хьинаре дакъалоац БАМ-ча социалистически яхье. Бригадо толамца кхоачашду тIаьхьа дехкар. Тындза яхача станце 3,5 эзар метр запаной ньалкаш декхад, дIадалийтад 130 эзар сом.

СУРТА ТIА: Тында - Беркакит участке машининах буллаш.

Г. КАЛАЧЬЯНА сурт.
ТАСС фотохроника.

□□

Предприяте ветеран

Юкъера а е капитальни а ремонт ца еш 217 эзар километр никъ баьча автобуса тIо дIабоалабр. тхьо шу хьалха грозненски № 1 йолча автотранспортни предприяте водителя Степовик Дмитрий Федосеевича шин болх. Капитальни ремонт ца еш уж автобуса кхы а 350 эзар километр никъ бе декхар тIаийцар Д. Ф. Степовика. Аьнна доп кхоачаш а дир: 550 эзар километр кхы а 5 никъ бир машино.

1961 шера цу предприяте цхьана коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи елар цунна. Цу хана денз из цIи алла декхарашта хьовзагIа из.

1970 шера денз Хажиях Николай Михайловичьча цхьана болх беш ва Дмитрий Федосеевич керда «Икарус-180» яхача автобуса тIа. Цар машино хIаназальца 312 эзар километр никъ баь. Из толам баккха вIаштIехьдаьлла смемщикаш барттайна хилархьа, хан-ханнаьла машинага хьожаш, технически эксплуатаце бокъонаш лорзеш хилара.

Ремонт еш йоаккха ха кIезига къовсам а лоаттабеш 1974 шера планагIа автобусаца 234 дийнаха болх баьа безача 274 дийнахьа болх байтар. 1974 шера 12600 километр никъ бир автомашина. ХIьта укх шера 8 бетта цу автобуса экипажо 3410 килограмм доагор а кходаьл.

Накъхьа бокъонаш лорзеш, пассажираша гIулакх дара культура лакха йолаш, город тIехдика йоазаш, технихах ма-хулла дукхагIа пайда ма ховш — иштта ба Д. В. Степовик. Транспорта тIа 5олх беш волча укх 35 шера цул аварий хIоаш цо. Аварий йоаццаш 5олх барах енна I, II степенна значокаш а хьита.

Предприяте эзгара хьахарчарча 1974 шера 10 августе йиса гIача пятилетка декхараш кхоачашдилларх Дмитрий Федосеевича. Уж юкьа цо тIа ехьа виган 1 миллион 600 пассажир. ДIадахача а цул хьалхарча а шерашка «социалистически яхье котавьнарь» яха значокашца белгалдаьккхад из. Керда предприяте ветеран КПСС XXV съезда къахьегама совгIатца дIакхачад.

Л. ПАВЛОВА.

ОРЛОВСКИ ФУХ ЙОЛА ГОВРИ КХЫЯРАШИ

ХIара кIиранна — кхьйарча, пIыраскл, кIиран денооша — говраш кхоаш йоргIа веснех иттана эрашт нах боль Московски ипподроме жокхейн говра бадрий кхьякла хьажар духьа. Уххаза иштта говраш шийна йиъ волла эг беи кIа, шие белгалдаьккхача кхаж а тоссаш. Цу гIулакха цхьа сом мах бола билет яца, котъярхьа яьна хетар цу тIа белгалъе, цул тIехьагIа билет кхоса лаьахиьвт еза. Цхьа го боаккхаран йолаш ловзае йиш я, хьамит дале, шаккхе то боаккхараш а ловзае мигаргIа цхьа ловзацу (дубль). Дубль ийса харжа хайначо цхьанна хьяр говр са доаягIа кхачалца аьхха цу.

70 гаргга ипподром я вий мехкха, цхьабакъда царех кертерар — Московски. ТIехетIадаIа бIашере чакхйоалаш дIахIай яь. Цига хIаза тIа доахке боаккхаш беш хул царех хIоре хул, хIорт а йорлаеаб кIена хьоча хьежа говраш, массаза а цхьа йокххий призаш ловзаю, дунен кхьалхьа.

ЙоргIех тIанаIан цIенача фух йола говраш шин шу дальа йоашка хьу тоах ипподромашка. ТIехьенна массача хакха хилийтача говрий тохкам бара ерригa дIавахаш йола ха 6—7 шу да, йоргIачар — 10 шу. Керттера «(еррсоюзни)» призе цIенача фух йола шин шу дальа йоашка хьу тоах ипподромашка. Гоннег хьу кьобгIе говраш... 1600 метр. гоина лоанча беш, «Кьюбре» — шу дальнаяча — Йоккха ерригсоюзни призе (хьалха ерригa йоIаIа кхаья) — 2400 метр, санна йоккхагIийола говрашта — СССР Призе — 3200 метр. Дукхаха шералла шоана хьаракхьоя «хьоаш» цу тIа дерзвой а хьа йокнавалле, а тхона юкъе оалаш ма-ларра, «хьоза алий» хиннад Будиноса кера Анилина яха тIаьхьа. Йоккха ерригсоюзни призе хIоа хIоа цуга гIоа ни кердарх (4 шу даьнача).

Вай мехка хIанз бархI миллион гаргга говр я. Царех Юрта боахаме пайда эц, кумыс (кхьаъта а Казахстане, Средни Азе, Закавказе дукха езаш я), дулх тел пар, доазол дехьа йокха кхуьл, хьаьта дакгIьарна спорте, говрий заводаша дIацкхуьуш. Цу тайпарча завод вай мехка 100 совгIа я, цига кхео 20 тайпарча фух йола говраш, кьалий а 40 тайпарча фух йола говраш (СССР-е ерригаа а 40 тайпарча фух йола говраш я).

Массалла а йоазаш йолча цIенача фух йола говраш я йоргIа хьа. ЙоргIа говраш хьанарча берана араша цхьана я вай дай мехкар яра ньнаргаш а я. Говрий цхьалда цу дукхха хьанла шераш лаьа лица бале... Средни Азе дикагIа лоархIаш йола Туркменера ахалтекински (вай заман хьалхара бIашере). Доаски фух йола говраш Суворов керте а волаш хинна эрсий тIемахой Альпана гIолла дехьа бийнад. Дукхха кIезига хьаькке я буденновски, терски, кхьаь тIа лаккхийча дIеха Азербайджана карабахаш, Талхетски, Кавказски...

Советски гIаьдал латтача кIезига говраш гIолла 10 фу кхебаь, шаьарча шера хабара беашадарх. Донски фух йола говраш я Азербайджана карабахаш, Таджихистани лажани говраш. Цу лаьпарча говраш бебаш ла...

Ипподромерча говраш джах — масса, вешта аьлча кахаш хилар. Масса говр хьахаргьа хьахарча йоIа 3—4 хкее, IоIмае а еза. Уж IоIмаю институтшила шин шера хьлачалца уж лелаеча говрий заводаша. ТIехьагIа — ипподромашка, говрий спортни школашка. Цу хана уж дукха хилал укх 70 гаргга я. серлен (100 гаргга). Говрий хабарагIа вьлча, вай мехка алхьа классически керттера спорт лелаеш 40 эзар гаргга сaт ю.

КIезига хIамаш дер дIаладат говрий заводашкi ипподромашкеи. Лакхе вай хьакхьяна говрий споpта кхо котало епр Кельне Европа Призы лоазаетча Анилина советски гоаташа спорта во фолкла Гоннара Австралий Лаурелье (США) эгара чIоаыагIа дуней, халкъаьта юкъе говраш хохкача.

Укх тIехьарча массех шера таIи-тайпарча межъанаьа 775 их бьакъа а лаьиа. СССР жоккешт бьберчан 389 хьалхарвах 774 призовий моттигаш яьхад.

Во дац говрий спорта олимпийски ловзаргашка, кхьаьтта а вьешке керагIдальнада. 1960 шера Риме Олимпиала чемпион хилар Абсенте яхача говра цхьанни техникаши яхье яьнна москвас Сергей Филатов. ХIьта 1968 шера Мексике но бакьккар ленинградонгIа я Кизимов Ивана Ихореца.

Советски выездка мастераш мур ххьата дунен чемпиоуш гIиль бахада, дукхха кхьча дунел хьалаттараш юкьерча хьахьа гIоац. ... бийнадахь.

Вай мехко говраш кIезига йохкаш доазол дехьа а. Цара хул фуна лелаераш, спортивни, кхьеараш. Дунен кхьаьтта чIоагIа хоатташ — я буденновски, донской, рысаств а кхьаьта а фух йола говраш. 1965 шера, советски говраш доазол дехьа Ha тIа вьйкъеча кьохлиндерих йатир, пIоаргаи перкал, а дешна ар тIа юхь... кхьаьтта юкъе эгара хьахьара говрий аукциони йир Москве. Дина чакхьялар ия, хьалта цу хана денз цу тайпара аукционаш хIаз йоалаш я. 10 эзар говр. Цу мо, 15 сентябре, Москве СССР халкъа боахама кaрагIдальнарий Выставке. Эгара тIехьарча аукционашка эгара дукха хьа йоIла говр. 14,000 доллар — гIоаргаьнича Гейвернора яьча Задруга хачаа кхалах.

Говраш лелаяра гIулакх дегIалоалалдара кIезигагIа лоархIаш дац. Эсри селекционерашa дика ха йола говраш лелаеш хьалха дарзадер говрий фу тоалдарер доладарен гIулакх. Цар эгара йоккхагIйола дегыйоле орловски рысаки. Цуи керте хьадолалу XVIII бIашереи кхоаьттех итталгIа шераш юкъедахача денз, эрсий фолводе варра граф Алексей Орлов Чесменa юкъе турки эскадрa теашаьа а. Цунна тIехьагIа султана, дIа керда деза совгIаташ кхачаьд Орлова, цу давкъе мальбокъе дIалла говраш а йолаш. Графа ни а ийнай Арабе 30 гIапар. Царна юкъе хиннай гIа Сметанка аьна цIи дIяхха вьтена йоьг аьа-ли вотнирган. 60 эзар сом — цу хавара дальаьна таха 10 шур сома тIа кхаьа маьх... ХIаьта хьаьа санна ерригa говраш Россе кемаш тIа а ювтташ кхуьлаш хиннад. Сметанка гонахьа ха а дохаш Турпе, Ангие, Польше хIоанашча говраш бьнаш дала хьахь. Из нишк беш шин шу даьккхад.

IаьлаьмIате дIахьа дегI (массайолча говра санна 36 а болхан 38 пIеида), говрам бьайнал хоашрхьа хиннад Сметанка, геттара хоза харгIа хIа биллийнай иза. Цунах мелла хьахьа хIамма давказ хьа... ГIаьтаьре ДIа ... Полкан-I, Полкан-I ... Полкан-I. Голландски кхьаьана Полкан-I лелийтарга кхьаьнинай кхьа а фух — IарбиЙ, датски, голландски — мел доалча хIара чоаш лоаттабе. ... Шийн европейски даяана санна тоаенна хиларгьа, йолалар IарбиЙнна санна хоза хилара белгалйоанна хиннача цу Барсагаргa хьадолаеннадия. ХIаьрама а кхоар фух бьанна, ширна спортивни говра меттел а геттара дикача, эрсий тройкана дIалархIа кхьь шийл дIарахьа бе орловски рысак.

Вай мехка чIоагIа лоархIаш я говрий хьетара. Эгара ка — говраш хахкар. Уж шайра (хьалхаьа уттазь хьалхьаш дукхалеваш (йоашаш)), дуаьхьехахарашта хьалхьа кхоаьаттанна кхоаь дукха езаш я Доне, Кубане, Украине, Казахстане, Средни Азе республикашка. Хохкача накьный дIоахал бе-бе да — укх километрга 25 километрга кхаччалла. Дунхьа хехкаш а Казахстане санна го тIа хехкаш а хул говраш.

Гуржега ловмашка гIолла хехкурен IаьлаьагIа хохкарашна. Цу тайпарча хохкараш кIа лоархIаш эоадоала мелла хехь безача гувна юкъе кIа гуллу. Юкъвозар лоамахIал хул. Цул. ЧоагIагIа хьахьа ... ло чIоагIа бугуь, хьахьа говра баиреша чоаблаIа чухен говраш а а хайце.

Капказе санна, Средни Азе шерра дIалдвьрдо цхьалаша воьллаш кхаш бийнарь... бекъабенна дукхха болашн говраш санна дели йолаш ...

Россиски Федерацие тройкай хьаш, сахьердам хьа говраш чухехко яй шахьар тайкир ...

халхьй дукххагла цIейна дезда... гIулакхий говрий ... Иштта я говраш спорти гIохнагIаь. халкъа ловзаргаш лелаедара цIенча хул из а ловзараш дикахьаьа...

Виктор БАБКИН.
(АПН).

ЗАМАН ЛАЗАР ДIАДАККХАР ДУХЬА

АПН корреспондента Синяков Юре экспериментальни клинически онкологе Институт директоргара СССР медицински Iилмай Академе действительни членагара Блохин Николаегара дийхар социалистически мехкий онкологий бувзамий хьакъехьа дувцилга.

— Тахан цхьане а шеко яц, — йоах Блохин Николая, — а шина адамашта кIа лазар ... духьала бокъахьаргбола низ лохнагра моллагIча цхьан мехка доазолел араадоалаш хилараш. Ракови лазарех хIанз а кхы бошт хиларах цхьана сатевIна нах лаьа хилача цхьана санна лазарш дIа хургдоIла: Лазар а са хилача котоло яккхара. Цхьабакъда олланаргна дейз де хьлача тохкамаша дIаех кердагIен безаш мальхен дика оборудования, клинешка: IаьлаьмIате дукха — лемаш доахилга: IаьлаьмIате боккхий средстваш хьанаш эш лазарах долаш мел нах ба хьлазар лазар мел дарж а шеи хилийтаи йоаьна эпидемиологически тохкамаш дарн. Пудукхча раха духьала лоаттабеча къовсам а хIанзарча эпате этгара дай хьдарна лоархIаме да дунеи халкъаьта цхьана гIулакхаш лелалар.

Цу гIулакха йоккхий торолаш йолаш ба социалистически содружества мехкий специалисташ. Аз юкьар гIара хьалха СЭВ-а доазонел цхьа Болгаре, Венгре, ГДР-е, Монголе, Кубас, Польшас, Советски Союзо, Чехословаке кулгаш яздаь «керда зуламе дестамаш» яха проблема цхьана тахкара хьакъехьа ядь кхьаьтта соглашени.

Техникически дIа-юха эшара новкъосташ да, цу вIашкалла доалла. Цо могаду лабораторешн ханна йола дукха езаш кхьара юкъера Iилма-тохкама коллективаши цхьана хьаьр санна йолча интеграцие формаех пайда эцилга а.

Халахете а, кхьаьттел ма цхьана лелаеча гIудакхий цхьана йоагахь итогех а дувца хийн йоалш селлара кIезига ха Iилма. Уж хIанз а боакъонаш тIа в хьа чакхе хьа. Цунах пай лиеш дIадал, цхьабакъда, цу а хьа хьа ... хьа цхьанна санна гIа хьахьа эгарна кертерча лостамашкахьа. ХIара мехко Ilгалаларо де галлаоу кхелIа шо-шоай белгалара лабора дакъа да.

— Ма-дарра дувцал, бокъехьа а, мехкий-доакъашхой специализаци хьаккъехьа.

— Масала, Братиславерча Словакски Iилмай Академе экспериментальни онкологе Институте шийна тIаьлашдаь проблема вирусни аспекташ тахкара кулгалдера. Венгрески медицина — онкологе Пачхаь-кхен институто (Будапешт) — кулгалду химически ирерапия лазаре дарба дар санна дола декъе. Берлинерча Германски Iилмай Академе рак тохкача Центральни институтa доаIагIа а ю эпидемиологически диагностика проблемаш Iомаелга. Хирургеи комбинированна дарба дарен проблемашта кертера Софера НРВ Медицински академе Онкологически центр. ХIьта М. Складовскайгара - Кюре цIерагIча онкологе Варшавски институт — радиологе проблемашта. Экспериментальни клинически онкологе московски Институто кулгалду рака эпидемиологии химически канцерогенни Iомаяра. ХIьта Петрова цIерагIча ленинградски онкологе Iилма-тохкама институто — рака дукхагIа къовхьара гIа ехьаи лелар тIа вIаштIехьбаьккхар духьа Iилмай лардаш кийчъяра.

Цу тайпара, вай мехкий керттерча Iилман центраш юкъе декхараш дIа-юа декъа даьннад. Цхьабакъда лакхе йийхача проблемашка мехкашара уж учреждени мара ц хилийта. Иза ц дац. Iа 20 ... Долтча бесса дувша безам ба са: аз йийна институташ кертера йолаш я. Царна бокъо ерг партнераш а лаьрхIа ердер мехкара яраш санна, иштта доагIаз дечарех а Iилмай организацеш юкъеувзе. Доакъашхой списка тIа — СССР 20 совгIа институт, СЭВ-а членаш дола кхьча мехкий, цу декъа а Кубай а Монголе а центральни перифериини учреждениеш. Цхьадола хIамаш деча кулгалдоIача дакъехь хIара шийн тайпара Iилмай Румынен Югославен специалисташа.

— Кертерча институтамита юкьера бувзам миштa вIашгIехьбаьккхаб? Кулгаш хьан ду, масала, цхьана леладеча гIулакхашта?

— Соглашенега гIоалагIча партнерашна барт вIаштIехьбаьккхаб, координатора функцеш кхоачашъеш со керте латта СССР медицински Iилмай Академе экспериментальни клинически онкологе Институт хургIолаш. Координационни центра балха аппарат вIашагIолла йолаш Iилмай декъе цхьа кулгалду медицински Iилмай доктора Клименков Анатоле). Уполномоченни Совет йиллай. Цунна юкъе бахаб СЭВ-а членаш долча мехкашти специалисташ, Iилмай кертерча учрежденешкий директораш — Г. Митров (Болгари), Ш. Экхардт (Венгри). С. Таннеберг (ГДР), Кубай Iилмай Академе президент З. Маринелло, Б. Доржготов (Монголи), Т. Кошаровски (Польша), Н. Блохин (СССР). Словацки Социалистически Республика унахьIено лоравра министра заместитель Я. Шомоди. Цул совгIа, цхьана леладеча гIулакх ния хьалкъара техническии кеп зоргIа хьакъвахьара коорд-кьагIболча Iилмахоеx Iилман Совет лелаш хьаIеллай председатель академик В. Турзо а волаш (ЧССР).

— ХIанзалца маьлгIа мероприятеш чакхъяьхай Координационни центро, царех хьахинйнараш миштaд?

— Iилман тохкамех хьаьхулараш, онкологи санна долча чолхачерча дакьехь хIара а, мьалла а вIаштIехьдалаш. Царга хьежжа кIезига дувза вIараш уж хиттаж цхьаа шераш шо. Кердадераш лехаш хул клиникашка а лабораторешка а. ... цIарга деш болх вIаштIехьбаьлла ... бедачетнаш специалисташтa вIаштIехьбаьллача хан а.

Тхоаб институто кулгал а деш Iомавеш йолча проблемага дIаволаlьргла со цхьана таьмаргашка рака эпидемиологено мехкий кулгалдерча декъехьна хьий... Консультацеши совещанеш еча раках гIишлон материала... координации ю цIераш санна гIа хьакъ вIашхьа тIьаьахьара а ...

... лелаеча гIулакх цхьа геттаршкахьа санна ... кердача ... и отвес кхьаь ... Iилман ... карахь, цхьалIа ... специалисташ ... СССР ...

Варшаве, М. Складовскайгара Кюре цIерагIча онкологе институте. Практически занятеш хургда цигa ГДР ядерни тохкамий институтехь Варшавски университетехь Iилмахоина дакъа а доаппи.

...Николай Николаевич Блохинцара хьамаьа чакхдолалаш латтар. Академикагра дердола хаттараш деригаш а даь даьнад. ХIьта а, мишта Iергва, рака дуьхьала Дунен халкъаьта юкъерчa союза президентаца хьамаьл — деш хилча, цу хатташ: маца эшаш ерг... вьша рак, юкхера я?

— Бокъонца цхьа цун ха оалалод тамаш ма я. — жоп делар цу кертера Iилмахочо. — ХIьта а, хIанзара онкологиэ хIара шера керда хIама хьеаш хургIа. Уж хана шеко яц цу Дунена вуна хьахьа ... Iилмахой ... вирусай Iомаяр. Хьаьл керда тайна хIамаш хийна хьахьа кхарагIа ... кхьаьтта Рака дуьхьала лоаттабеча кьовсама тиэ лакха кIа Iилми техникан хIара шера юкъе тIа керда хIама лаьаш ханна. Юкъехьвьал лазараш ЭВМ-аша, радиометре методаш а кхьа температураш а.

Лоацца аьлча, оптимист ва. ХIанз рака духьала болабьча къовсамо мелла санна чIоагIа догдоахийташ йола перспективаш хьехаш аьтта хьет цу.

Цунца цхьана лийса хургадар моллагIа цхьа хIама гучадаьккхараш зуламеча дестамна еррига проблеме цу сахьате къоастаба йоаккхарчаь аьнна ханне.

Тайп-тайпара дешаш хьестадеш да, цудукха хIанзале а дарба дулуш ду духха хьайоалаш а тIехьа дарба дулург. цхьа лоахаш а тIехьа хIама хет сона, отмоле дукха проблемаш.

(АПН).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

«ДИКТАТУРА ДУХЬАЛА КЪОВСАМ ЛОАТТАБУ ОАХА»

Шовзткъа шу гаргга ха я Никарагуа мохк хIалакбеш, цуьн Iалама ружкъаш кхыча мехкий монополешка дохкаш болча Сомоса дезала диктатура Iазапа кIал латта. Никарагуанцаша Сомоса режима духьала лоаттабеча къовсамех, патриоташа доахача толамех дийцар Никарагуански социалистически парте кулгала члена Доминго Санчеса ше АПН корреспондентаца къамаьл деча хана.

Соахка шу чакхдоалаш «Кортамукъален демократически союз» а яь вIашагIкхийтар Никарагуа чIоагIагIа дола_патриотически низаш лоархIаш йола воркI политически организацин болхлой ши центри. Низ бола политически институт а хинна дIаэттай союз. Къаман кортамукъален Халкъа - демократически правительство Iаьдала керте оттаяр духьа дукха нах цхьа барт а бь вIашагIтохей Сомоса династи дIаякхара низаш тIадерзаден аьна шоашта хьалхашка декхар оттадаьд патриоташа.

ГIаьххача хана тха мехкарча дуккхача наха хетар инарала Анастасио Сомоса диктатура тIера йоалачара яьннай аьнна. «Къаман чрезвычайни комитета» керте латташ хиларах тарра, ма-дарра аьлча, мехкара доал деррига а цун бе доаллар. Цхьабакъда тха халкъ корта айбеш доагIа. Мехка болхлой класса политически хьинар долаша дика вIаштIехьъяьккхан хилара керда тешал деш хилар укх шера бIаьстан юкъе, ЕррггIюкъарча къахьегама конфедерацеи Никарагуански социалистически партеи кулгал а деш, хинна массане юкъара забастовка. Забастовка йир гIишлошъеча промышленностерча итт эзар болхлочо. Уж хьаллаьцар кхыча доакъошкарча болхлоша. Из бахьан долаш къахьегамхоша юхадаккхийтар кховзткъа сахьата болх бе безаргбола кIира царна кагдолла лаьрхIа хинна болхдоашта духьалаша закон. Шоай къахьегамах тела мах дуккагIа оттабайта а вIаштIехьдаьлар забастовка яьрий.

ТIехьашка яланза ца яьнача правительства пиггача керда репрессеш йолайир. Цхьатарра чубехка болабир мехкара нах. Мехка кьилбаседене лоамашка аграрни реформа чакхъяккхара лаьтташ нийсхонца дIа-юха декъара духьа къовсам лоаттабу юрташка баха нах «тебе» йолаелар Iалаьмате дукха тIема патрулаш. Карателаша, массехк йоккха концентрационни лагерь а йилла, суди следствии йоацаш цу чу боахкабу бIаьш ахархой.

Репрессеш мел чIоагIа яле а, къаман кортамукъален къовсам тIа-тIа чIоагIлуш ба. Цунах дIабетталу дуккха никарагуанцаш. БоккхагIа хулаш латт диктатурана духьалара къовсам.

(АПН).

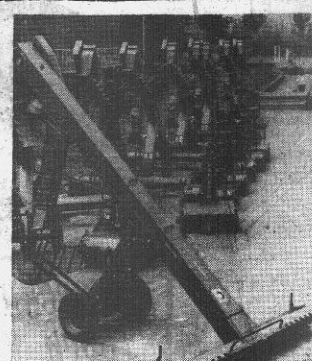

СЭВ членаш долча мехкий экономически интеграце рамкашка Бекеш городерча (ВНР) юртбоахама машинашъеча завода тайп-тайпара мухь тIабетта машинаши механизмаши араяхецаргйолаш специализаци еш латт.

СУРТА ТIА: заказчикашта дIаяхьийта кийчъяь завода продукци.

МТИ—АПН сурт.

ПЕРУ—ЭРГАЛОНИЙ НАЬКЪА ТIА

Моттигерчеи кхыча мехкашкарчеи пресса журналистех хьалийзза яр правительствении дворецера Тупак Амару цIерагIара зал. Шин сахьата гуччахьара, корта бола къамаьл хилар Перу керттерча проблемаех лаьца. Мехка президента Франсиско Моралес Бермудесса йоахар:

— Революци цхьан метте латтаргьяц. Цхьаккха тайпа доазонаш ца увттадеш чакхйозхаргья демократически паргIатонаш. ЙоккхагIа хургья экономика общественни сектор...

Перу хулаш латтача социально - экономически хувцамаша цIенхаштта уйла тIаоз шоашта Латински Америкерча меттел, кхыча континенташкарча а мехкий политически деятелий. Уж хувцамаш дIадоладеннад 1968 шера 9 октябре, прогрессивни уйлаш йолаш бола военни нах Iаьдала керте ма эттинге, американски капитала бе яьллача Талара мехкдаьтта комплексана национализаци ярца. ТIехьагIо лаьтташ доацаш болча ахархошта юкъе дIадийкъар Iаьдала керте лаьттача олигархе доалахьа хинна ялх миллион гектар гаргга лаьтташ. Пачхьалкхено еннача капиталах предприятеш яхкаьй къахьегамхоша. Къовсам лоаттабе ца безаш, предприятей даьша, реакционни низаша духьале ца еш баьккхабац общественно-экономически эргалоний толам. Реакци, кхетадеш ма-дарра, хIанз а я дIахорча хувцамашта новкъарле е гIерташ. Прогрессивни эргалонаш тешшаме лорае лаьрхIа ба мехкара къахьегамхой, перуански коммунисташ хьалхарча мугIарашка а болаш дола деррига прогрессивни низаш.

Хосе АРИСАЛА, колумбийски журналист. (АПН).

Лима.

ХIАЛАКХУЛА ПОЛИТИКА

Чилерча хьалах лаьца передовой статья кепатеха араьккхай «Тьемпо» яхача колумбийски газето. Иноцета, Ли, тIема хунта кхыча членаша лелаеча политико, йоах, белггала аьлча, статья тIа, хIалак хулча дIакхоачаьй мехка экономика. Вахара мах 1973 шера октябре денз 1975 шера августе кхаччалца пхи эзар процент лакхбеннаб. Кхыметтел тIема правительства араяьхача, шеко йоацаш кIезигъяьча, официальни даннеегIа а хьабе болх боацараш къахьегалургдолча бахача нахах 23 процентага кхаьчаб. Цхьабакъда балха барашта а магаш шоашта низткъа кхоачамбе мара. Шоашта хьатIа мел доагIачун пхе даькъах дир дакъа, кIезигагIа дахийтача а алхха кхачаш продукташка дIадахийтанза ца боалаш ба уж. Кер биззалца даа хIама ца хиларах тIа-тIа дукхагIа дов бераш а бокхагIбараш а.

Кризиса кIалхаръяла гIертача хунтана фуннагIа де а децаза хетац. Общественни транспортага, бахача наха медицински новкъостал дарга дIаухийтар, ма-дарра аьлча, нулага кхоачадаь хиларах вIалла ца дийцача а, дIайоахаш латт коммунальни службаш, цу даькъе улицашка цIено лелаеш яраш а. Дуккха моттигаш нийслу кхыметтел эггара дикагIа тоаьнча Сантьягорча районашка а даржаш дола лазараш хулаш.

Кхы ворIа фу хургда аьнна хеталаций? Цхьабакъда инарала Лис (хунта кулгалхошта юкъе «низ бола хьаким») «Меркурио» яхача фашистий газета лаьрхIа ше яьча заявлене тIа аьннад, е гарггара бетташ кхы а халагIа хургда.

(«Тьемпо»—АПН).

ТIеххьарча шерашка чIоагI а деннад легIа а денал советско - малхбузенгермански вIашин эттув луш дола торгово-экономически бувзамаш.

Яьча соглашенега хьежжа, Ульмера «Магирус-ДОйц» яхе фирма Советски Союза лаьрхIа езача грузовикий йоккхий партеш кийчъяра заказ кхоачашдеш я. Цу машинех пайда эц Байкало - Амурски магистраль хьаеча.

СУРТА ТIА: Гамбурски порте «Инжепер» Магульский» яхача советски кема тIа машинаш тIайотташ латт.

ТАСС фотохроника.

САМОДЕЯТЕЛЬНИ ИСКУССТВО ЮРТА

Вай республика юртарча районий культура цIеношка, клубашка, наха уж бахача моттиге культурни гIулакх дара дикка опыт Iоаьй. Цу тайпара лархIа йоагIа Надтеречни, Веденски, Наурски, Малгобекски, Шелковской районий культура учрежденеш. Хоза кийчъяь чакхъяьхар цига Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа Котало яьккха 30 шу дизара хетаяь, производстве хьалха латтараща, тIема а къахьегама а ветеранашца вIашагIкхетара сайренаш, Даьхенцара безам, интернациональнии патриотически уйлаш чIоагIъеш хинна кхыйола мероприятеш.

Ялат дIадувш, чуэцаш кхай тIа болх беча къахьегамхошта культурни гIулакх дара дукхагIйолча клубашкеи культура цIеношкеи вIашагIъеххар агитационно-художественни бригадаш. Болх дика чакхбаькхар Веденски, Грозненски, Наурски, Сунженски, Малгобекски, Ножай-Юртовски районий агитбригадаша. Республике малагIа агитбригада дикагIа я хьожаш конкурс хилар халкъа творчества республикански ЦIагIа. Болх дика баьб аьнна цига белгалъяьхар Веденски района Элистанжера, Грозненски района Пригородненскера, Малгобекски района Долакоара, Шелковской района Каргалински культура цIеной агитбригадаш, кхыяраш.

Цу коллективай сценареш дукхагIча даькъе моттигерча вахарах лаьца яр. Шоай юрта, района производстве хьалхалаттараш хестабарца, корта бохабу малараш меларaш, къехкаш бараш бегбахарца шоаш тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара а къахьегама дисциплина чIоагIъяра а наха дикка новкъостал дир агитбригадаша.

Шоай художественни самодеятельноста коллективай говзал шаьрьеш, лакхъеш, бахача наха юкъе беча балха формаш эргайоахаш тоайир артисташа. Сентябре-октябре С. М. Кирова цIерагIча парке чакхъяьлар юртара районий самодеятельноста хоровой, вокальни, музыкальни коллективай творчески отчет. Цига отчеташка дика выступленеш йир Надтеречни, Шелковской, Веденски, Малгобекски районий культура учрежденеша. Цар коллективаша нах дукха юкъеозарал совгIа, дика кийчъьяьо программа а. Къаьстта хоза даьккхар А. Шахбулатова «Гуйре» яха илли Надтеречни культура Цlен маIача наьха вокальни группо, Новикова «Са мохк», Аверкина «Сийле хийла ялата» яха иллеш Шелковской района «Коминтерн» колхоза казакий хоро, дег чу дужаш дар Петропавловски станица культура ЦIен хоро даьха «Дона йисте», «Са лоамаш» яха казакий иллеш, хIаьта иштта Грозненски района Первомайски культура ЦIен кхалнаьха группо даьккха Когана «Къонахчал» яха илли, кхыдараш.

Самодеятельни юртарча артистий творчески отчетни концерташка ладувгIаш виъ эзар совгIа грозненец хилар. ХIаьта 5-ча октябре грозненцаша тIаийца хилар кагирхой илле фестивала дакъа лаца ена дикагIйола 62 художественни самодеятельноста коллектив.

Лакха профессиональни говзал гойтар Шелковской района Червленски культура ЦIен «Селяне» яхача вокально-инструментальни ансамбла, Грозненски, Малгобекски, Надтеречни районий кхалнаьха вокальни, Ножай - Юртовски районии культура ЦIен маIача наьха группаша. 720 совгIа самодеятельни артист хилар цу фестивале дакъа лоацаш.

Вай республике ейза Iаш Ножай - Юртовски районии культура ЦIен маIача наьха вокальни группа. Вай мехка дуккхача городашка говзал гойташ хиннай из, союзни республика фестивалашка а дакъа лийцад. Дуккхаза а лауреата цIи яьхай цу коллективо. Дог тохадолийташ дар «Вовзаш воацача бIухочун каш» яха группо даьккха илли. Дуккханешка во кхаъ бахьаш каьхаташ иха хала ха дагайохийташ дар из.

Дукха ба Ножай - Юртовски района самодеятельни артисташ, композитораш-любителаш, ашараш язъераш. Цох тийшар тхо сентябрь бутт чакхбоаллаш къахьегамхой самодеятельни халкъа творчества фестивала 1-гIа тур чакхъяьккхача. Цига дакъа лаьцар виъ эзар совгIа саго. Йоккха говзал гойташ чакхъяьккхар фестивала 1-гIа тур Веденски, Малгобекски, Надтеречни, Шелковской, Наурски, Грозненски, Гудермески районаша а.

Цу районашка вIашагIъеххай керда коллективаш, дукха керда нах юкъеззаб. Царна юкъе ба болхлой, колхозхой, дешархой, медицински болхлой, доккха новкъостал ду хьехархоша.

Фестивала 1-гIа тур чакхйоаккхача а художественни самодеятельноста кружокашта нах юкъеозача а дикка новкъостал даьд парте, комсомола райкомаша, райисполкомаша. Бакъда 1-гIа тур шоай торонашка дийлача ма-йоаггIара чакхъяьккханзар Шалински, Назрановски, Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски, Советски районий коллективаша. Во латт цу районашка халкъа любительски ансамблаш вIашагIйоххара болх а. Дуккхача клубашка, культура цIеношка художественни самодеятельноста кружокаш яц, дакъа лоацараш а кIезига ба. Шоашта карагIдийнначох кхоачам хеташ, селхан дийхачул вахаро тахан вайгара дукхагIа дIадехаш хилар теркал ца деш багIаш ба цу районий культура отдела заведующеш. Цу районашка хIанз а кIезига яц ремонт чакхъяланза йола учрежденеш, шийла, бIеха йола помещенеш. Цудухьа тамаш яц цига саг ваха ца тугаш хилар а.

А. ГАРЧХАНОВ, халкъа творчества республикански ЦIен воккхагIвола методист.

ИЛЛИ—ВАХАРЦА НИКЪ БЕР

Дмитрий Шостоковича геттара нийса ма-аллара, илли сихха гаьна доалаш, вахарера йоккхий а кагий а явленеш тамашийна сьха теркалъеш хиларо Iалаьмате лоархIаме моттиг белгалъяьй цунна искусстве.

Дуккхача халкъашта тIеххьанна боккхача лоархIаме хиннад илли къаман ший сакхетам лакхбалара,из духовно-гIаьметта оттара, нравственно дегIаахара. ХьалхгагIе а эрсий композитораш Михаил Глинка, Модест Мусоргский, Петр Чайковский, критик Владимир Стасов цкъа яздаь Iийнабац шоай халкъа вахаре илли Iалаьмате лоархIаме хиларах.

Массанега кхоачаш дола илли къаьстта лоархIаме да вай халкъа вахаре. ХIанзле мехка музыкальни летописа юкъедахача иллешка гIолла бовз советски наха шоаш, довз дIаяхача ханарей карарча ханарен шоай гIулакхаш. Ерригача хашка — революце, граждански Сийлахь-боккхача Даймехкен тIемий деношка а керда вахар хьалдеча маьршача деношка а—шийгара дош алара способ санна, вIаши юкъерча юкъмоттига форма санна, эстетически салоIам беш долча хIамаех цаI санна, вахара ший проблемашта поэтически юкъевахара эггара аьттув болашагIа йола средство санна йийшад советски сага илли.

Мишта́й эрсий бурлакашна Волга тIа «Дубинушка» яха гIордаьнна илли даьхача денз хинна илле творчества эволюци?

ХIанзара советски илли—керда жанр: е романс а яц, е революци ялале хьалхагIа хиннa городской илли а дац. Революце хьаьча цун формо хьахьокх оиладувлаш цо хьабахьа никъ, керда вахар бахьан долаш, керда саг бахьан долаш цо лоаттабу къовсам. Из илли—кIоаргга уйлашка вахар, илли-дагалаттар, иллихургдар гор, илли-гуччахьардар.

Вай илле интонаце цIенен къайле йоацаши хилар гаьнна хьалхагIа денз белгалдаьхад советскии доазол дехьарчен критико. Духхьал цо хилийтад из маьршача деношка къовбалдергдолаши йоккхий халонаш тIаэттача деношка башха-дика нравственни идеалаш тергйолаши, паргIатачеи къовсам лоаттабечеи халкъашта дукха дезаргдолаш а. Испане граждански тIом лаьттача деношка байракх санна леладаьд из илли интернациональни бригадай бIухоша. Исак Дунаевске «Даьхенах дола илли», Кочетов Вадима «МоастагIа чакхваргвац» яха илли цар пороль, цар гимнаш а хинна дIаэттад. Шерра дIаяьржар «Духьалкхийттачох дола илли» яха Дмитрий Шостоковича музыка. Матвей Блантера «Катюша» дунен шоллагIча тIема шерашка тарлургдац аьнна хеташ хиппар—кадайваккхар, тIах аьнна халдара бIал баккха дог оттийтар, цIена лиризм, дег чу дижар санна кердача марша интонацеш—шийна чухь цхьана тардеш дола итальянски партизаний илли а хинна дIаэттар. Цо даьккха илли оалар гречески партизанаша. «Уж яц яьсса морхаш, догIан морхаш я» яха мукъам варшавски геттора повстанций илле керттера мукъам а хинна дIаэттар.

50-ча шерашка а тIехьа Борис Мокроусова иллена юкъейнхьар алхха шийтара, дег чу южаш йола интонаци. Къонача наьха вахарера йоккха йоаца новеллаш а хинна дIаэттад «Цхьаь пандр», «Гаьнна цIераш йоаг», «Вай безам буаш хиннадац» яха цун иллеш. Цу цхьанне интонаци дIахойнхьай Аркадий Островске иллей цикло, хIаьта цул тIехьагIа романтически иллеца а чIоагIъеннай из. Александра Пахмутовай «Унзаръяьннача къоналои» Аркадий Островске «Массаза а хилба малх» яхачон керда оагIув хьайниллай советски илле творчествана юкъе — романтикана безам тIаозаш, дог тохадолийташ дола, къаьга сийрда, цхьабакъда Даьхенцара, шийцара, ший вахарцара ший цхьанне, дог гIоздаьннача сага гIулакх хьахьокхаш дола илли. Дог тохаденна-романтични иллеш хьакхолл Александр Флярковске а.

Василий Соловьев-Седой, Никита Богословский, Матвей Блантер санна бола «бакъ реалисташ» романтически илли гаьнна дIахозаргдолаш де гIерт. Халкъа, этнографически хIана дац аьнна шаьра къоастaлуш долча Григорий Пономаренко илле цIаьхха таханара эстрадно - театральни сурт оттаду, хIаьта Марк Фрадкина хIанзара илли къаьнарен цIенхаштташ мукъам санна дек. Эрсий илле интонацеш, ашара оаз чу а лоацаш, Франдкина хьаkхолл кIоаргта патриотически, интернациональн лоархIаме дола «Волга доагIа», «Цу зIамигача сага хьалхара» «Маьхках йола баллада» яха иллеш.

60-ча шерашка илле къаьнарча байтех йолча формана цIенхаштта наступлени йолайир советски композитораша. Къоначa автораша Петров Андрея, Таривердиев Микаэла, Пахмутова Александрас керда форма елар—баллада, монолог, речитатив. ЧIоагIгIа гIоръяьнна дIаэттача Таривердиева музыко юкъейоалаяьй вахарцарча ший, геттара субъективни хеталуш долча, гIулакхашка гIолла турпал хьагучавоаккхача, са аькх ухача монолога уйлай форма. Баллада форма сакъердаме, кердача тайпара дегIайоалаю Оскар Фельцмана. «Байракхах йола баллада» яха цун иллеш оазага лалийгIача мел юкъара хете а, духхьал цун ший иллеш да.

Илли — вахарца айхха ювзаенна жанр. Братск хьалъеш боалл мохк, хIаьта массане а доах цу гIишлонерча нахах дола Пахмутова Александрай иллеш. Дерригача халкъо цхьана буллаш латт БАМ, хIаьта хIанзле а дек къоначарна дагардараш хьахьоккхаш дола Оскар Фельцмана «БАМ» яха илли.

Илли-м тахан я тIехьа халкъа вахара кIоаргаленашкара дуxдувлаш да. Сакъердаме иллии ага тIара иллии, хоастора илли а гIайгIане илли а. ХIара шера тIехбаьнна дикача иллиаларxоша—Пятницке цIерагIча хоро, Воронежски хоро, солисташа, хIаьта эггара хьалха тIехьяьнна дикача иллиаларxочо, ший тайпара иллеш гулдечо—Людмила Зыкинас гаьнарча юрташкара хьаккхухь халкъо ше хьакхоллаш дола керда иллеш. Уж халкъа иллеш моцагIе а денз массане юкъара а хинна дIададахад—вIашагIдоккхара кепага диллача а, чулоацача дешашка диллача а, вахарцарча оагIонга диллача а.

Массанена а дегIадац цхьан Заман лоархIам бола илли хьахургдолаш йола халкъа илле духхьашхара интонаци хозилга. Массанена а дегIадац из хьашт долча тайпара хувцилга. Цудухьа кхы а сий долашагIа ба бокъонца дола илли хьадерий, цу тIа болх берий, цуьнца шоай халкъа дагардарашн уйлаши хьаювца гIертарий болх. Цудухьа кхы а лоархIамегIа ба говзанчий-илланчий, композиторий, иллиаларxой болх.

Наталья СМИРНОВА, искусствоведчески Iилмай кандидат.

(АПН).

ФУТБОЛ

11-ча ноябре Ашхабадерча ахфинале «Терек» вIашагIкхийтар Хабаровскерча СКА яхача командаца. ТIеххдика лайзача вай футболисташа счет 4:0 а йолаш эшабир Гаьнарча Малхбоалера арейнаш. Цар на|арашка цхьаьаша бургаш чутехар А. Михеева, П. Шаулова, О. Хохленкос, А. Синькос. Цу коталоно турнира финальни даькъе ловзарга дикка дог доахилга йир вай футболисташта.

Цу дийнахьа хинна кхыйола матчаш цхьаккха команда совле ца йоаккхаш чакхйилляр: «Строитель» — «Жальгирис» — 1:1; «Криввасс» — «Торпедо» — 0:0.

ХIаьта Ашхабадерча ахфинале ловзача командай турнирни таблица иштта я:

	Л.	К.	Н.	Э	Б.	О.
1. «Терек»	3	2	1	0	8:3	5
2. «Строитель»	3	2	1	0	3:1	5
3. «Жальгирис»	3	0	3	0	3:3	3
4. СКА	3	1	1	1	2:5	3
5. Кривбасс»	3	0	1	2	2:4	1
6. «Торпедо»	3	0	1	2	0:2	1

Кхоана «Терек» вIашагIкхетаргья Тольяттерча «Торпедапа».

ХЬЕХАРХО

Грозненча № 57 йолча школе деша дагIача берий даьшта, ноаношта юкъе нагахьа саг хургвац цу школа хьехархо, Октябрьски райсовета депутат Тимаева Эла Хамидовна ца йовзаш. Цун чIоагIа сий ду школа педагогически коллективо, дешархоша.

1963-ча шера Нохч - ГIалгIай пачхаьхьалкхен хьехархой института филологически факультет яьккхачул тIехьагIа ера из цу школе болх бе. Болх бе йолаеннача юкъа тайп-тайпара халонаш нийсъелар къоначa хьехархочоа. Цхьабакъда ше хержа профессе езаенна йола къона хьехархо вIалла а шек ялазар ший балхах. Цу юкъа цунна чIоагIа накъадаьлар школа директора РСФСР заслуженни хьехархочо Мальсагов Дашлакъий Йоакъапа, школерча боккхагIболча новкъосташа хоза дош аларца, ца ховчох из дIакхетаярца даь новкъостал.

КIезига къахьега, уйлаш е езанзар къонача хьехархочун деша дагIача бераш ше хьехаш бола немций мотт безабалийта, из кхыдола предметаш санна ший лоархIам болаш а, эшаш а предмет хиларах уж дIакхетабе.

Доккха хьоашал да Эла Хамидовнай Куцель Лидич Дмитриевнайцен Куделевич Валентина Ивановнацен. Уж кхоккхе а цу цхьан школе немций мотт хьехаш ба. Ший тайпара зIамига творчески группа я цар яр. Шоашта ховчох кхоачам ца беш массаза а шоай профессиональни говзал лакхъеш, дешархошца беча балха дикагIйола формаш лехаш, ши-шийна ховр дикадар, пайдане дар дIа-са довзийташ вIаши новкъостал ду цар.

Дешархошта знанеш ялар санна лоархIам болаш гIулакх да кхувш йоагIача тIехьенна кIоарга кхетам балар, из нийсача новкъа яккхар. Пхи шу хьалхагIа Эла Хамидовнайга кулгалде хьаелар 4 «Б» класс. ХIанз из я 8 «Б». 8—9 къамах дола 35 бер да цу классе. ВIаши тIера, шоайла дезаш да уж. Массане оамал хинна дIаэттад вIаши новкъостал дар. Дешарах во кхетачунна гIо дар хIаране ший декхар лоархI. Из я класса кулгалхочо, кхыча хьехархоша дешара денга, шергара шерга царна Iомаяь оамал. Цудухьа тамаш елга дац укх тIеххьарча 4 шера цу классера цхьа дешархо лакхерча классе хьал чу ца воалаш ца висарах.

— Бакълеш, даьшца, ноаношца болх а ца беш, дешархошта кхетам бала гIертараш. — йоах Эла Хамидовнас. — Дукхха дукхагIа йола ха царна хьалхашка, цIагIа йоакх бераша. Дикалар а водар а эггара хьалхагIа царгаоа хьаэц.

Цудухьа дешархошта нийса кхетам балара балха процесса лоархIаме дакъа лоархI Эла Хамидовнас берий даьшцеи ноаношцеи болх бар. Из каст-каста хул уж болча. Тоха берий цIагIара дешара торонаш, бераштеи боккхийчарнеи юкъера гIулакхаш. Берий дешар, цар школерча вахара, цIа-Iа царна нийса кхетам балара хьакъехьа беседаш ю.

Школе болх беча шерашка бIаьш болча дешархошта знанеш, кхетам беннаб Эла Хамидовнас. ХIаранена дег чу дика уйлаш чуйоссийтай. Царех цхьабараш институташ, техникумаш яьха баьннаб, вожаш деша багIа е вай халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошка къахьегаш ба.

Эла Хамидовнас беча балхах лаьца дукха дувца йиш я. Массехк шу да цо школа интернациональни доттагIала клуба кулгалду. Доазол арахьарча дуккхача мехкашкарча дешархоща доттагIал леладу клуба членаша. Къаьстта боккха бувзам ба цар Германски Демократически Республикерча дешархоща.

Тамаш яла хьинар долаш саг я Тимаева. ДнаьлагIа вIаштта Октябрьски районни Совета депутаталла хержай из. Каст - каста харжархошпа къамаьлаш хул депутата. Сабаре, лаьрххIа ладувгI цо цхьаццa гIулакх эшаш ше йолча баьхкача нахага, кхоачаш ца деш дитац харжархоша шийна тIадилла цхьаккха гIулакх: Наха хов шоай наказаш кхоачашдара цо ший хьинар кходергдоацилга.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

13 ноябрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Б. Т. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Б. Т. «Шоаш дола моттиг хьахайта зурманчаш». 10.15 — ДоттагIий юкъ-сибат. Передача дIахьу йовзонхочо Алексина. 11.00 — Б. Т. Москве концертни залашка гIолла. Обозрени. 14.10 — Б. Т. «Иштта аьшка лаьтта» яха телевизионни документальни фильм. 15.05 — Б. Т. «Вайна Iалам довзаргда». 15.30—Островский. «Мишта чIоагIделар болат». 16.20—Художественни самодеятельноста коллективий концерт. Донецкера передача. 16.45 — Шахматни школа. Ловзаболалурий класс. 17.15 — Б. Т. «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 18.00—«Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.20 — Съездагара съездага. «ДегIадара цифраш». ПхелагIа передача. 18.30 — Б. Т. «Илли-75» — Ташкентера передача. 19.00 — Миллионий ленински университет. Къахьегам безаш саг кхевара лард и коллективизм». 19.30 — «Революце хьадаьр» яхача телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера — 5-гIа сери. 21.00—«Ха». Информационни программа. 21.30—Б. Т. Хоккеях ловзаа дунен йалкъашта юкъера вIашагIкхетар. Чехословаке сборни — Советски Союза сборни. Пратера передача. Пистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Б. Т. «ХIара сурта тIа малх ба». 18.30—Киножурнал. 18.40—Юкъарча хьайбашта Iа даккха доакъараш Iалашде. Фоторепортаж. (гIалгIай меттала). 18.50 — Документальни фильм. 19.00 — Дикача продукце витрина. «Керда система дика я». 19.30 — Шоана, бераш. 19.40 — «Халкъа творчество (нохчий меттала).

14 ноябрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Б. Т. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Б. Т. «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 10.15 — «Революце хьадаьр» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм. 5-гIа сери. 14.00 — «Пушкина фаьлгаш». 15.00 — «Эрсий мотт». 15.45 — «Москва а москвичаш а». 16.15 — Берашта дола художественни фильм. 17.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 17.50 — Пропагандиста трибуна. «Къахьегама коллектива юкъе политически дешар дIадахьар». Пропагандист Цагараев (нохчий меттала). 18.00 — Киножурнал. 18.10 — Халкъо тIахьожам дIахьош ба. «ДIадув фу дика хилийтара халдаза йоакхо е». Рейд. 18.25 — Музыкальни заставка. 18.30 — КПСС 25-ча съезда даха хьакъ долчча тайпара накъа гIоргда. Назрановски района дош да. 19.00 — Телевизорашка хьожарий хаттарашта жоп лу СССР Iилмай Академе члена-корреспондента Афанасьева. 19.30 — «Революце хьадаьр» яхача телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера. 6-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Миллеккер. «Гаспароне» яхача телевизионни музыкальни спектакла премьера. 22.40 Б.Т. «халхарий зал», Пистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

17.30 — «Калинински лаьтта» яха телевизионни очерк. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Б. Т. «Пхьабуаргаш а уж дашхар а». 18.30 — «КIиран панорама». 19.00 — Киновикторина. 19.30 — Шоана, бераш (гIалгIай меттала). 19.40 — Хоамаш, реклама. 19.45 — Мультфильм. 19.55 —Кагирхошта йола программа (нохчий меттала).

РАДИО

13 ноябрь

6.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Советски Эскара бIухой письмайх дола концерт (гIалгIай меттала). 9.00 — Интернациональни доттагIален радиоклуб (нохчий меттала). 9.20 — Идеологически фронта бIухой. «Пропагандисташ» яха зарисовка (нохчий меттала). 9.35 — Ашараш. 9.45 — КПСС 25-ча съезда — хьинар дола къахьегам. «Пятилетка тIеххьара шу чакхдоалаш» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — Дина догмашта моттиг яц (гIалгIай меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (гIалгIай меттала). 16.50 — Съездагара съездага. КПСС заводской райкома хьалхарча секретара Бабикова выступлени (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, гIалгIай, нохчий мет.).

14 ноябрь

6.30 — Экономически знаней радиошкола (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20—Республикански газетий обзор. 8.25 — Шахбулатова иллеш (нохчий меттала). 9.00 — «Дикача гIулакхашта хьалхалаттараш» яха зарисовка (нохчий меттала). 9.15 — Ашараш (эрсий меттала). 9.30 — Юртара вахар (нохчий меттала). 9.45 — ДоттагIий оазаш. Казахски радио передача (эрсий меттала). 16.00—«Советски хьисаперча вахара лоархIамера дакъа да эзлел». философски Iилмай доктора, профессора Попова беседа (нохчий меттала). 16.15 — «Хьехамаши вахари» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.35 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозненеи кхаьла а йолаш, делкъеле лоа а делхаш, къилбаседа - малхбоалехьара секунде 7—12 метр чIоагIа мух а хьокхаш ха хилен фегара температура республике гIолла 1—6, Грозне 1—3 градус шелал йолаш хилен тарлу. Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, цхьанцайолча моттигашка лоа а делхаш, дохк а доаллаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура бийсанна 5—10 градус шелал йолаш, дийнахьа 1 градус шелалтара 4 градус йIовхалга кхоачаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо чIоагIгIа хала а хеташ кодам бу Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместителга, респотребсоюза председателга М. А. Мамаевга цун да МАМАЕВ Iабдулхьажа кхалхарах.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарей культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30. корректорске—2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46. отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30. корректорской—2-89-88.

Газет арадувл шийарей, ерей, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского, 92.

Заказ № 7369.